Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 5 (1984)

**Χρονικό κέντρου μικρασιατικών σπουδών:
1980-1985**

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

doi: [10.12681/deltiokms.226](https://doi.org/10.12681/deltiokms.226)

Copyright © 2015, Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κιτρομηλίδης Π. Μ. (1984). Χρονικό κέντρου μικρασιατικών σπουδών: 1980-1985. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 5, 551-585. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.226>

XPONIKA

ΧΡΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

1980-1985

Ἡ πενταετία 1980-1985 ὑπῆρξε περίοδος σκληρῆς ἐργασίας καὶ δυσκολιών γιὰ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ περίοδος δημιουργικῶν προσπαθειῶν γιὰ ὀργανωτικὴ ἀνασύνταξη, ἐπιστημονικὴ παραγωγικότητα καὶ ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ιδρύματος. Στὴν παρούσα ἐκθεση παρουσιάζονται συνοπτικὰ τὰ προβλήματα καὶ οἱ προσπάθειες στοὺς διαφόρους τομεῖς δραστηριότητος τοῦ Κέντρου. Στὴν ἀρχὴ τῆς ὑπὸ ἐπισκόπησης περιόδου τὸ Κέντρο δέχθηκε δεινὸ πλήγμα λόγῳ τῆς πρόωρης ἀπώλειας τοῦ Διευθυντῆ του Φώτῃ Ἀποστολόπουλου, ἀκριβῶς στὴ φάση κατὰ τὴν ὁποία οἱ μεγάλες προσπάθειές του γιὰ ἀναδιοργάνωση τοῦ ιδρύματος ἄρχιζαν νὰ ἀποδίδουν τοὺς καρποὺς τους. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἔκρινε ὅτι τὸ δυσαναπλήρωτο κενὸ ποὺ ἄφησε ὁ Φώτῃς Ἀποστολόπουλος θὰ μπορούσε ἐν μέρει νὰ καλυφθεῖ ἀπὸ τὴν ἐπιστράτευση τῶν ὑπηρεσιῶν ἐνὸς νέου ἐρευνητῆ τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας καὶ παιδείας. Οἱ σελίδες ποὺ ἀκολουθοῦν παρουσιάζουν τὸ χρονικὸ αὐτῆς τῆς διακονίας.

Πρωταρχικὴ μου μέριμνα ὑπῆρξε ἡ ἀπόδοση τῆς ἐπιβεβλημένης τιμῆς στοὺς ἀειμνήστους ἰδρυτὲς τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν Μέλπω καὶ Ὁκτάβιο Μερλιέ μὲ τὴν καταβολὴ κάθε δυνατῆς φροντίδας γιὰ τὴ διαφύλαξη καὶ ἀξιοποίηση τῆς προσωπικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς τους ὑποθήκης στὸ ἴδρυμα. Ἐξίσου ἀμέριστη ὑπῆρξε ἡ προσήλωσή μου στὴν παρακαταθήκη τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου μου Φώτῃ Ἀποστολόπουλου καὶ ἡ μὲ κάθε τρόπο ἀπότιση τοῦ ὀφειλομένου χρέους στὴ μνήμη καὶ τὸ ἔργο του.

Στὸ δύσκολο ἔργο τῆς διεύθυνσης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν εἶχα τὴ μεγάλη τιμὴ νὰ τύχω τῆς συμπαράστασης καὶ τῆς καθοδήγησης τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ιδρύματος καὶ ἰδίως τῶν δύο ἀμεσῶν ἐποπτῶν τῆς λειτουργίας του, τῶν κυρίων Γεωργίου Κουρνούτου καὶ Μιχαῆλ Β. Σακελλαρίου. Αἰσθάνομαι ζωηρὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσω καὶ ἀπὸ τῆ θέσης αὐτὴ τίς εὐχαριστίες καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μου στὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη, τὴν κατανόηση καὶ τὴν ὑποστήριξη, μὲ τίς ὁποῖες μὲ ἐτίμησαν. Χωρὶς τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἡ ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου ποὺ ἀνέλαβα τὸν Ἰούνιο τοῦ 1980 δὲν θὰ ἦταν ἐφικτή.

Ι. Διοικητικό Συμβούλιο

Κατά την πενταετία 1980-1985 ή σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών παρέμεινε ουσιαστικά αναλλοίωτη. Όδυνηρά πλήγματα δέχθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο με την απώλεια κατά την υπό επισκόπηση περίοδο δύο επιλέκτων ιδρυτικών μελών του. Η Καλλιόπη Μουσαίου-Μπουγιούκου, Ταμία του Διοικητικού Συμβουλίου από της συστάσεως του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών ως νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, έγκριτη λαογράφος, γνωστή για τις σημαντικές μελέτες της για τον λαϊκό πολιτισμό της πατρίδας της Μάρκης της Λυκίας, απέβισε την 16.6.1982. Σε αντικατάστασή της το Διοικητικό Συμβούλιο εξέλεξε όμοφωνα ως μέλος του έναν από τους στενότερους συνεργάτες του Octave Merlier, τόν Σύμβουλο του Γαλλικού Ίνστιτούτου κ. Νεοκλή Κουτούζη, ενώ τα καθήκοντα ταμία του Διοικητικού Συμβουλίου ανατέθηκαν στο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου κυρία Άγλαΐα Άγιουτάντη.

Ο Γρηγόριος Ζαριφόπουλος, Άντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου επίσης από της συστάσεώς του, Επίτιμος Γενικός Διευθυντής του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, επί μακρά σειρά ετών ό πραγματικός μοχλός της λειτουργίας του Κέντρου, απέβισε την 16.4.1983. Τη θέση του στο Διοικητικό Συμβούλιο κατέλαβε με όμοφωνη έκλογή ό κ. Λάζαρος Έφραιμογλου, Πρόεδρος του Έμπορικού και Βιομηχανικού Έπιμελητηρίου Άθηνων, ενώ τα καθήκοντα του Άντιπροέδρου ανατέθηκαν στο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου καθηγητή Βασίλειο Σφυρόερα.

Αισθάνομαι την ανάγκη και από αυτή τη θέση νά αποτίσω την επιβεβλημένη τιμή στη μνήμη των αιμνήστων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, και νά έκφράσω τη μεγάλη προσωπική όφειλή μου σε αυτούς για την καθοδήγηση που μου πρόσφεραν και για τη στοργή με την όποια με περιέβαλαν κατά τα πρώτα βήματα της άσκησης της διεύθυνσης του Κέντρου. Από τόν Γρηγόριο Ζαριφόπουλο έμαθα πολλά για τό έργο της διοίκησης και της διαχείρισης που άπαιτεί ή λειτουργία και ενός μικρού άκόμη ιδρύματος όπως τό Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Με στοργή και ενδιαφέρον με κατεύθυne στην άνάληψη της βαριάς εϋθύνης της διεύθυνσης του Κέντρου και οι συμβουλές του με δίδαξαν πολλά που στάθηκαν χρήσιμα στη διεκπεραίωση του έργου, που με τόση έμπιστοσύνη τό Διοικητικό Συμβούλιο άνέθεσε σε έπιστήμονα νέο στην ήλικία.

Στην Καλλιόπη Μπουγιούκου βρήκα την ψυχική συμπαράσταση και την ενθάρρυνση που ήταν τόσο αναγκαίες στην προσαρμογή στο έργο της διεύθυνσης. Με πραγματική άγάπη, που συντηρώ άνεξίτηλη στόν κόσμο τών αισθημάτων μου, μου μετάγγισε την πίστη της στην πνευματική

παρακαταθήκη του Μικρασιατικού έλληνισμού, την άφροσίωση στη μνήμη και την προσφορά των ιδρυτών του Κέντρου και την αίσιοδοξία για τὸ μέλλον τοῦ ιδρύματος.

Ἡ σημερινή σύνθεση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παρουσιάζεται ὡς ἑξῆς:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας, Ἀκαδημαϊκός

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Γεώργιος Κουρνοῦτος, τ. Γεν. Διευθυντής Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ

Βασίλειος Σφυρόερας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Θάλεια Βοῖλα, Ἐπίτιμος Πρόεδρος Δ. Σ. Ἀσύλου Ἀνιάτων

ΤΑΜΙΑΣ

Ἀγλαΐα Ἀγιουτάντη, Μουσικολόγος, τ. Ὑποδιευθύντρια Κ.Μ.Σ.

ΜΕΛΗ

Λάζαρος Ἐφραίμογλου, Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καί Βιομηχανικοῦ

Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν

Διονύσιος Ζακυθινός, Ἀκαδημαϊκός

Νεοκλῆς Κουτούζης, Σύμβουλος Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν

Ὀδυσσεὺς Λαμπίδης, Πρόεδρος Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν Μελετῶν

Γεώργιος Μυλωνᾶς, Ἀκαδημαϊκός

Μιχαήλ Β. Σακελλαρίου, Ἀκαδημαϊκός

Γεώργιος Τενεκίδης, Ἀκαδημαϊκός

II. Οἶκημα

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἀπὸ τῆς συστάσεώς του ὡς νομικοῦ προσώπου ἰδιωτικοῦ δικαίου στεγάστηκε σὲ διαμέρισμα πέντε δωματίων τοῦ πρώτου ὀρόφου πολυκατοικίας στὴ γωνία τῶν ὁδῶν Ναυαρίνου καί Μαυρομιχάλη (Ναυαρίνου 14). Στὸ χώρο αὐτὸ τὸ ἱδρυμα παρέμεινε ἐπὶ μία εἰκοσαετία. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1980 ἦταν προφανῆ τὰ σημεῖα τῆς ἀσφυκτικῆς στενότητος τοῦ χώρου αὐτοῦ, τόσο ὡς πρὸς τὴ διάταξη τοῦ ὕλικου τοῦ Κέντρου (ἀρχεῖο, βιβλιοθήκη, χαρτογραφικὴ ὑπηρεσία, μουσικὸ τμήμα, γραφεῖα) ὅσο καί ὡς πρὸς τοὺς χώρους ἐργασίας τοῦ προσωπικοῦ. Στὸ Κέντρο εἶχε ἤδη παραχωρηθεῖ μὲ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν, ἀρ. πρωτ. Φ 242/70961 30/12/1977 τὸ διατηρητέο οἶκημα τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων 11-13 στὴν Πλάκα. Τὸ οἶκημα εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καί παλαιότερα διατηρητέα κτίρια τῆς Πλάκας. Ἀποδίδεται στὸν ἀρχιτέκτονα τῆς παλαιᾶς Ἀθήνας Σταμάτη Κλεάνθη καί κατὰ τὴν ἀπαλλοτριώσή του ἀποτελοῦσε κληροδότημα τοῦ Χατζηκυ-

ριακείου Ὁρφανοτροφείου Πειραιῶς. Δυστυχῶς τὸ ΥΠΠΕ δὲν διαθέτει φάκελο μὲ περισσότερα στοιχεία γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ κτιρίου, ἢ οἰκοδόμησίν του ὅμως μπορεῖ μὲ βεβαιότητα νὰ τοποθετηθεῖ πρὸ τοῦ ἔτους 1842, χρονολογία ποὺ ἐμφανίζεται στὸ κιγκλίδωμα τοῦ ἐξώστη τοῦ ἄνω ὀρόφου στὴν πρόσοψη τοῦ κτιρίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων.

Τὸ οἰκήμα αὐτὸ τὸ ὁποῖο δυστυχῶς βρισκόταν σὲ πολὺ κακὴ κατάσταση, θὰ ἐπισκευαζόταν ἀπὸ τὶς τεχνικὲς ὑπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν γιὰ νὰ στεγάσει τὸ Κέντρο. Παρὰ τὴ διέλευση περισσότερων ἀπὸ δύο ἔτη ἐντούτοις, οἱ ἐργασίες δὲν εἶχαν προχωρήσει καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συντήρηση τῆς ὁροφῆς καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὤψεων τοῦ κτιρίου, τὸ οἰκήμα βρισκόταν σὲ ἡμιρεπωμένη κατάσταση. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐξέτασε τὸ ἐνδεχόμενο τῆς ἐπισκευῆς τοῦ κτιρίου ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἴδρυμα γιὰ νὰ ἐπισπευσθοῦν οἱ ἐργασίες, αὐτὸ ὅμως ἕως τὸ τέλος τοῦ 1981 δὲν κατέστη δυνατό νὰ πραγματοποιηθεῖ λόγω ἀνεπάρκειας τῶν οἰκονομικῶν πόρων τοῦ ἰδρύματος. Ἡ αὔξηση τῆς κρατικῆς ἐπιχορήγησης κατὰ τὰ ἔτη 1981 καὶ 1982 ἐπέτρεψε τὴ δημιουργία ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖο τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο ἀποφάσισε, μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, νὰ διαθέσει γιὰ τὴ σταδιακὴ ἐπισκευὴ τοῦ κτιρίου. Ἐτσι ἀπὸ τὸν Μάρτιο τοῦ 1982 καὶ ἐξῆς ἄρχισαν μὲ ἐντατικὸ ρυθμὸ ἐργασίες ἐπισκευῆς τοῦ ἄνω ὀρόφου καὶ τοῦ χώρου τῆς εἰσόδου τοῦ κτιρίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων 11, μὲ συνεργεῖα τὰ ὁποῖα ἐπέλεγε γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Κέντρου ὁ τεχνικὸς σύμβουλος καὶ ἐπόπτης τῶν ἐργασιῶν ἀρχιτέκτων κ. Ἐμμ. Κερεσετετζής, διπλωματοῦχος τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Οἱ ἐπισκευὲς τοῦ ἄνω ὀρόφου καὶ τοῦ χώρου τῆς εἰσόδου περιέλαβαν συντήρηση τῶν ἐπιχρισμάτων, νέες ἠλεκτρικὲς καὶ ὑδραυλικὲς ἐγκαταστάσεις, τοποθέτηση νέων ξυλίνων πατωμάτων στὸν ἄνω ὀροφο, συμπλήρωση ὥσων πλακῶν ἔλειπαν ἀπὸ τὸν χώρο τῆς εἰσόδου, συμπλήρωση τοῦ χειρολισθήρα τῆς ὥραιας ξύλινης σκάλας τοῦ κτιρίου, προσθήκη ψευδοροφῆς στὸν χώρο τῆς βιβλιοθήκης, ἐλαιοχρωματισμούς, συμπλήρωση ὥσων ὑαλοπινάκων ἔλειπαν, ἐγκατάσταση θερμοσυσσωρευτῶν, ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωση τῆς μικρῆς ἐσωτερικῆς σκάλας τοῦ κτιρίου, ἐπίστρωση τῶν δύο ἐξωστῶν πρὸς τὸν κήπο τοῦ κτιρίου μὲ λευκὸ μάρμαρο, ἐγκατάσταση φωτιστικῶν καὶ ἐσωτερικοῦ τηλεφωνικοῦ δικτύου καὶ ἄλλες μικρότερες ἐργασίες.

Οἱ ἐργασίες ἐπισκευῆς τοῦ ἄνω ὀρόφου ὁλοκληρώθηκαν κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τὸν μῆνα Σεπτέμβριο τοῦ 1982 καὶ τὴν 1 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους συντελέστηκε ἡ μεταφορὰ καὶ τακτοποίηση τοῦ Κέντρου στὸν ἄνω ὀροφο τοῦ νέου οἰκήματος. Οἱ ἐργασίες τῶν ἐπισκευῶν στοίχισαν

ποσόν 4.196.244 δραχμών. Οί σχετικές δαπάνες, τις όποιες ένέκρινε ή Έκτελεστική Έπιτροπή του Διοικητικού Συμβούλιου, έγιναν με κάθε δυνατή οικονομία, αλλά συγχρόνως κατεβλήθη προσπάθεια ώστε οί έπισκευές και ή ποιότητα της έργασίας νά έναρμονίζονται πρός τις προδιαγραφές της συντήρησης ένός ιδιαίτερα σημαντικού παραδοσιακού κτιρίου. Ό έπιβλέπων άρχιτέκτων έθετε τακτικά ύπόψη των άρμοδίων τεχνικών ύπηρεσιών του Έπουργείου Πολιτισμού και Έπιστημών τις τεχνικές μελέτες και τις λεπτομέρειες των έργασιών για την έγκρισή τους, ώστε ή έπισκευή νά εκτελεστεί ύπό την έποπτεία του άρμοδίου Έπουργείου.

Μετά την έγκατάστασή του στο νέο οίκημα τó Κέντρο αντιμετώπισε σοβαρότατη δυσκολία σχετικά με τή μεταφορά της τηλεφωνικής συνδέσεως από την όδó Ναυαρίνου. Παρά τις επανειλημμένες αιτήσεις και έκκλησεις της ό ΟΤΕ καθυστέρησε επί όκτάμηνο την έγκατάσταση του νέου τηλεφώνου του Κέντρου, πράγμα πού έδυσχέρανε ουσιαστικά τή λειτουργία του ιδρύματος. Τό τηλεφώνο τελικά συνεδέθη τόν Άπρίλιο του 1983.

Παρά την έγκατάσταση του Κέντρου σέ σημαντικά μεγαλύτερο χώρο στην όδó Κυδαθηναίων, ή διάταξη του ύλικού παρέμενε άσφυκτική λόγω του όγκου του και των άναγκών όρθολογικότερης όργάνωσης των χώρων έργασίας του ιδρύματος. Έπιπλέον τó Άρχείο Μερλιέ έξακολουθούσε νά παραμένει έκτός Κέντρου από έλλειψη χώρου. Για τόν λόγο αυτό ήταν άπολύτως άναγκαία ή έπισκευή και άλλων χώρων του οικήματος.

Μετά από νέες συνεννοήσεις με τó Έπουργείο Πολιτισμού και Έπιστημών τó Διοικητικό Συμβούλιο άποφάσισε νά προχωρήσει ή έπισκευή και των κάτω όρόφων του κτιρίου. Πρός τó σκοπό αυτό άποφασίστηκε νά διατεθούν για τή δαπάνη των έπισκευών οί πόροι της αύξημένης κρατικής χορηγίας. Σχετική άρχιτεκτονική μελέτη για την έπισκευή και άναπαλαίωση των δύο κάτω όρόφων του κτιρίου άνατέθηκε κατόπιν διαγωνισμού στόν άρχιτέκτονα Έμμανουήλ Κερεσσετζή. Οί έργασίες άρχισαν την 7.4.1983, με έργολήπτη τόν κ. Κερεσσετζή. Η έπισκευή και άποκατάσταση των κάτω όρόφων του οικήματος άπαιτούσε μεγαλύτερης κλίμακας και δαπάνης έργασίες και λόγω της μεγαλύτερης επιφάνειας των σχετικών χώρων, και λόγω διαφόρων έπεμβάσεων πού είχαν άλλοιώσει την άρχική μορφή των έσωτερικών χώρων και τέλος λόγω μεγαλύτερων φθορών πού είχε προκαλέσει ή έκμετάλλευση των χώρων για έμπορικούς σκοπούς πρίν την άπαλλοτρίωση του κτιρίου. Οί έπισκευές προγραμματίστηκαν σέ τρία στάδια. Οί έργασίες του πρώτου σταδίου περιέλαβαν κατεδάφιση όλων των πρόσθετων και εύκαιριακών κατασκευών σέ διάφορους χώρους του κτιρίου, άποξήλωση των όροφών του μεσαίου και του ήμιυπογείου όρόφου, και άπόξεση/άφαίρεση παλαιών έπιχρισμάτων όλων των τοίχων

καὶ ἀποκάλυψη τῶν φερόντων στοιχείων καὶ τῆς τοιχοποιίας ὥστε νὰ ἐπισημανθοῦν σημεῖα ποὺ ἐχρειάζονταν στατική ἐνίσχυση, ἀπομάκρυνση τῶν σαθρῶν δοκαριῶν καὶ καθρονιῶν τμημάτων τῆς ὀροφῆς τοῦ ἡμιπογείου ὀρόφου, ὑποστήλωση τμήματος τῆς ὀροφῆς τοῦ ἡμιπογείου ὀρόφου, καθαρισμὸ τῶν φερόντων στοιχείων καὶ τοιχοποιῶν καὶ ἐνίσχυση τῶν ἀρμῶν μὲ ἰσχυρὴ τσιμεντοκονία, τοποθέτηση νέων δοκαριῶν καὶ καθρονιῶν ὅπου ἐπιβαλλόταν ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τῆς στατικής ἐνίσχυσης τῆς ὀροφῆς τοῦ ἡμιπογείου, κατασκευὴ δύο μικρῶν ἐσωτερικῶν μαρμάρινων κλιμάκων στὶς ἐξόδους τοῦ ἡμιπογείου πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ αὐλὴ τοῦ κτιρίου, ἐπιδιόρθωση ὅλων τῶν ξύλινων κουφωμάτων καὶ κατασκευὴ νέων ὅπου αὐτὸ ἦταν ἀναγκαῖο, καὶ ἐπίστρωση τῆς πίσω αὐλῆς μὲ gros-béton ἐνισχυμένο μὲ κατάλληλο πλέγμα.

Οἱ ἐργασίες τοῦ δευτέρου σταδίου περιέλαβαν τὴ στατικὴ ἀποκατάσταση τοῦ ἐξώστη τοῦ μεσαίου ὀρόφου πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ αὐλὴ τοῦ κτιρίου μὲ σιδηροδοκοὺς καὶ ἀνακατασκευὴ ἐλλείποντος τμήματος γιὰ νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ ἀρχικὴ μορφή, κατασκευὴ ἐσωτερικῶν τοίχων σύμφωνα μὲ τὰ σχέδια τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τοῦ κτιρίου, νέα ἐπιχρίσματα ὅλων τῶν τοίχων καὶ ὀροφῶν τοῦ μεσαίου καὶ τοῦ ἡμιπογείου ὀρόφου ἀφοῦ προηγουμένως ἐπενδύθηκαν μὲ συρμάτινο πλέγμα, γενικὴ ὑδραυλικὴ ἐγκατάσταση, ἐγκατάσταση ὑδρορροῶν στοὺς ἐξώστες τοῦ ἄνω ὀρόφου γιὰ ἀπομάκρυνση τῶν ὀμβρίων ὑδάτων πρὸς τὸν κήπο, γενικὴ ἠλεκτρικὴ ἐγκατάσταση μὲ πρόβλεψη συστήματος θερμοσυσσωρευτῶν, ἀποκατάσταση μαρμάρινης σκάλας καὶ ξύλινου χειρολισθήρα τῆς εἰσόδου ἀπὸ τὴν ὁδὸ Κυδαθηναίων 13, κατασκευὴ νέας ἐσωτερικῆς ξύλινης σκάλας μὲ χειρολισθήρα γιὰ τὴ λειτουργικὴ σύνδεση τοῦ μεσαίου ὀρόφου μὲ τὸ μεσοπάτωμα καὶ τὸν ἄνω ὄροφο, ἐπενδύσεις δαπέδων τοῦ ἡμιπογείου, εἰσόδου καὶ βοηθητικῶν χώρων μὲ λευκὰ καὶ μαῦρα μάρμαρα, ἐπένδυση τοῦ δαπέδου τοῦ κυρίου ὀρόφου μὲ νέο ξύλινο πάτωμα, τελικὴ ἐπεξεργασία καὶ ἐγκατάσταση τῶν κουφωμάτων, ἐπένδυση μὲ πλακίδια τῶν τοίχων τῶν χώρων ὑγιεινῆς καὶ τοποθέτηση εἰδῶν ὑγιεινῆς καὶ λοιπῶν ἐγκαταστάσεων τῶν οἰκείων χώρων, τοποθέτηση ξύλινων ἢ μαρμάρινων περιθωρίων δαπέδων σὲ ὅλο τὸ κτίριο ἀναλόγως τῶν χώρων, τοποθέτηση ὑαλοπινάκων, ἀπομάκρυνση μεγάλου ὄγκου προϊόντων τῶν κατεδαφίσεων καὶ καθαρισμὸ τῶν χώρων.

Τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο στάδιο ἐπισκευῆς καὶ ἀποκατάστασης τῶν χώρων περιέλαβε τὴν πλακόστρωση τῆς πίσω αὐλῆς, τὴν κατασκευὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ περιτοιχίσματος πρὸς τὸν χώρο σταθμεύσεως τῆς ὁδοῦ Πέτα καὶ τὴν ὑποδομὴ γιὰ τὴ δημιουργία κήπου, τμηματικὸ ἐλαιοχρωματισμὸ τῶν προσόψεων τοῦ κτιρίου, ὅλων τῶν κουφωμάτων καὶ ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων καὶ ὀροφῶν τῶν δύο κάτω ὀρόφων, τρίψιμο καὶ γυάλισμα

τών μαρμάρινων και ξύλινων δαπέδων, τοποθέτηση ηλεκτρικών πινάκων, διακοπών και άλλων στοιχείων προς ολοκλήρωση της ηλεκτρικής εγκατάστασης, τοποθέτηση χειρολαβών στα κουφώματα, τοποθέτηση βοηθητικών στοιχείων στους χώρους ύγιεινης, βερνίκωμα των ξύλινων κατασκευών και διάφορες άλλες μικροεργασίες.

Τέλος στον μεγάλο θολωτό χώρο στη δυτική πλευρά του κτιρίου κατασκευάστηκε ξύλινο πατάρι με ωραία ξύλινη σκάλα που αύξησε κατά πενήντα σχεδόν τοίς εκατό τον ωφέλιμο χώρο της αίθουσας, με προοπτική τη χρησιμοποίησή της για επέκταση της βιβλιοθήκης του Κέντρου.

Με την ολοκλήρωση των τριών σταδίων των επισκευών αποκαταστάθηκαν πλήρως οι δύο κάτω όροφοι του κτιρίου και δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την πληρέστερη οργάνωση των χώρων και αποτελεσματικότερη διάταξη του υλικού και των τμημάτων του Κέντρου. Οι επισκευές των δύο κάτω ορόφων έγιναν με κάθε επιμέλεια και ανέδειξαν τις αρχιτεκτονικές αρετές του ωραίου νεοκλασικού οικήματος. Σε αυτό συνέβαλε και η εκτέλεσή τους χωρίς την πίεση του χρόνου για την άμεση μεταφορά του Κέντρου, υπό την οποία έγιναν οι επισκευές του άνω ορόφου. Παρά τη φροντίδα που καταβλήθηκε για την καλαισθητή και καλής ποιότητας αποκατάσταση των χώρων, οι εργασίες έγιναν με κάθε δυνατή οικονομία και οι σχετικές δαπάνες έγιναν με τη λελογισμένη φειδώ που επέβαλλαν τα στενά οικονομικά του Κέντρου. Το σύνολο της δαπάνης επισκευής, αποκατάστασης και εξοπλισμού των δύο κάτω ορόφων και του κήπου του οικήματος ανήλθε στο ποσό των 8.216.460 δραχμών, περιλαμβανομένης της άμοιβής του επιβλέποντος αρχιτέκτονος. Η τελική εξόφληση έγινε την 20.3.1985, όποτε θεωρήθηκε ότι έληξαν οι εργασίες επισκευής.

Η δαπάνη της επισκευής απερρόφησε το σύνολο του αποθεματικού του ταμείου του Κέντρου και για τον λόγο αυτό δεν κατέστη δυνατόν να επλωθούν και να λειτουργήσουν οι αποκατασταθέντες χώροι, πλην του χώρου που διετεθή για τη στέγαση του 'Αρχείου Μερλιέ, που μεταφέρθηκε στην οδό Κυδαθηναίων άμέσως μετά την ολοκλήρωση των επισκευών (βλ. XI). Για αρκετούς μήνες το 1984 και το 1985 οι επισκευασθέντες χώροι παρέμειναν κλειστοί, έλλειψι των πόρων για τη θέρμανση και επίλωσή τους. Το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με τη γενναία χορηγία του 'Ιδρύματος Λεβέντη, που επέτρεψε την κατασκευή συγκροτήματος μεταλλικών ραφιών στον χώρο του ήμιυπογείου ορόφου προς την οδό Κυδαθηναίων, όπου τακτοποιήθηκαν οι εκδόσεις του Κέντρου, την τοποθέτηση θερμοσυσσωρευτών στους δύο κάτω ορόφους και την επίπλωση και φωτισμό της αίθουσας διαλέξεων, της αίθουσας σεμιναρίων και του διαδρόμου της εισόδου του κυρίου ορόφου με καλαίσθητες ξύλι-

νες κατασκευές. Πρὸς τιμὴν τοῦ χορηγοῦ ἡ αἴθουσα διαλέξεων πού ἐπιπλώθηκε ὀλοκληρωτικὰ μὲ δαπάνη τοῦ Ἰδρύματος Λεβέντη, ὀνομάστηκε «Αἶθουσα Ἀναστασίου Λεβέντη». Ἡ μελέτη καὶ ἐπίβλεψη τῆς ἐπίπλωσης καὶ ἐξοπλισμοῦ τῶν χώρων τοῦ κυρίως ὀρόφου τοῦ κτιρίου ἀνατέθηκαν ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Λεβέντη στοὺς ἀρχιτέκτονες Ἀλέξανδρο καὶ Χάρη Καλλιγὰ, γνωστοὺς γιὰ τὴν ἐξειδίκευσή τους στὴ συντήρηση παραδοσιακῶν κτιρίων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τέθηκαν σὲ λειτουργία οἱ χώροι τῶν δύο κάτω ὀρόφων καὶ ἐντάχθηκαν ὀργανικὰ στὴ ζωὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τοῦ Κέντρου. Γιὰ νὰ ἀποσυμφορηθοῦν οἱ χώροι τοῦ ἄνω ὀρόφου μεταφέρθηκαν στὴν ἐσωτερικὴ αἴθουσα τοῦ ἡμιπογείου ὀρόφου ὀρισμένες ἀπὸ τὶς ἀρχειοθήκες τοῦ ὑλικοῦ τῆς προφορικῆς παράδοσης. Στὸν ἴδιο χώρο τοποθετήθηκε τὸ ἐπιπλο τῆς βιβλιοθήκης τοῦ παλαιοῦ μέλους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κέντρου ἀεμνήστου Φιλίππου Δραγοῦμη, ὡς δωρεὰ τοῦ κ. Μάρκου Φ. Δραγοῦμη. Κατὰ τὴν ἐπιθυμία τοῦ δωρητῆ στο ἐπιπλο αὐτὸ θὰ τοποθετηθεῖ ἡ μουσικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου. Οἱ βιβλιοθήκες τῆς αἴθουσας τῶν διαλέξεων καὶ τῆς αἴθουσας τῶν σεμιναρίων διατέθηκαν γιὰ τὴν ἀποσυμφόρηση καὶ ἐπέκταση τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου, μὲ προοπτικὴ τὴν τελικὴ τῆς ἐπέκταση στον κατάλληλα διαμορφωμένο θολωτὸ χώρο τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κτιρίου.

Μέχρι τέλους τοῦ 1985 ὅστερα ἀπὸ ἐπίμοχθες προσπάθειες τεσσάρων ἐτῶν κατέστη δυνατὴ ἡ πλήρης ἐγκαταστάση τοῦ Κέντρου στο ὀίκημα τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων 11-13 μὲ τὴν ἀξιοποίηση ὅλων τῶν χώρων τοῦ οἰκήματος. Παράλληλα, μέσα στὰ πλαίσια τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Κέντρου, καταβάλαμε προσπάθειες ἐμπλουτισμοῦ τῆς τεχνικῆς ὑποδομῆς καὶ τοῦ λειτουργικοῦ ἐξοπλισμοῦ γιὰ νὰ καταστεῖ ἀποτελεσματικότερη ἡ διεκπεραίωση τῆς διοικητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ ἰδρύματος. Πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ στόχου αὐτοῦ ἀγοράστηκε σύγχρονη ἠλεκτρονικὴ γραφομηχανὴ IBM καὶ φωτοαντιγραφικὸ μηχανήμα XEROX 3100 καθὼς καὶ μεταλλικὲς ἀρχειοθήκες μὲ συρόμενα συρτάρια γιὰ τακτοποίηση τῶν φακέλων τῆς τρέχουσας διοικητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας. Μὲ τὸν ἐκσυγχρονισμό αὐτὸ τῆς τεχνικῆς ὑποδομῆς ἐπιδιώχθηκε κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ὁ ἐξορθολογισμὸς τῆς λειτουργίας τοῦ Κέντρου.

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ὑπερπεντηκονταετὴ ἱστορία του τὸ Κέντρο ἀπέκτισε τὴν κτιριακὴ ὑποδομὴ καὶ τὴν ἐπάρκεια τῶν χώρων πού συνάδουν στὶς ἀνάγκες καὶ τὴν ἀποστολὴ του. Γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ αὐτὸ ἀπαιτήθηκε σκληρὴ ἐργασία καὶ ἐνέργειες πρὸς πολλὰς κατευθύνσεις καὶ σὲ πολλὰ ἐπίπεδα καὶ θυσιές τόσο ὡς πρὸς τοὺς πόρους τοῦ ἰδρύματος ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνο τῶν ἐργαζομένων σὲ αὐτό. Ἐπιπλέον λόγῳ τοῦ χαρακτῆρα τοῦ κτιρίου, ἡ ἐπισκευὴ δὲν ἀποτελεῖ πάγια καὶ ὀριστικὴ ὑπόθεση,

διότι απαιτείται διαρκής συντήρηση και συνεχείς μικροεπισκευές για να διατηρηθεί σε καλή κατάσταση και λειτουργικότητα ένα παραδοσιακό διατηρητέο οίκημα. Προς τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀπαιτοῦνται συνεχείς ἐτήσιες δαπάνες τόσο χρημάτων ὅσο και χρόνου, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐπανειλημμένως ἐτέθησαν ὑπόψη τῶν ὑπευθύνων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, στὸ ὁποῖο ἐξακολουθεῖ νὰ ἀνήκει τὸ κτίριο.

III. Οἰκονομικά

Ἡ ἐπιβίωση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικά ἀπὸ τὴν ἐτήσια κρατικὴ ἐπιχορήγηση, τὴν ὁποία παρέχει τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, διὰ τῆς Διευθύνσεως Λαϊκοῦ Πολιτισμοῦ. Ἡ μισθοδοσία τοῦ προσωπικοῦ, οἱ ἐπιστημονικὲς καὶ ἐκδοτικὲς δραστηριότητες καὶ οἱ τύχες τοῦ ιδρύματος γενικότερα συναρτῶνται ἀπολύτως πρὸς τὴν τακτικὴ χορήγηση, τὸ ὕψος καὶ τὶς διακυμάνσεις τῆς κρατικῆς αὐτῆς ἐνίσχυσης. Ἄν καὶ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἔχει τὴν ὑπόστασιν ἀπολύτως ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοτελοῦς νομικοῦ προσώπου ἰδιωτικοῦ δικαίου ὡς κληροδότημα τῶν ιδρυτῶν του, δὲν διαθέτει ἰδίαν περιουσία πού νὰ ἀποδίδει ὑλικά ἔσοδα γιὰ τὴ συντήρησή του. Συνεπῶς ἡ λειτουργία του βασίζεται στὴν κρατικὴ χορηγία καὶ σὲ ἄλλες τακτικὲς καὶ ἑκτακτες ἐνισχύσεις εἴτε ἀπὸ δημόσιες εἴτε ἀπὸ ἰδιωτικὲς πηγές.

Κατὰ τὴν περίοδο 1980-1985 ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν πρὸς τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κυμάνθηκε στὰ ἐπίπεδα πού ἐμφανίζονται στὸν παρακάτω πίνακα:

1980	3.000.000	δραχμές
1981	5.940.000	δραχμές
1982	9.500.000	δραχμές
1983	9.000.000	δραχμές
1984	9.000.000	δραχμές
1985	10.800.000	δραχμές

Ἡ μεγάλη αὐξηση μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1980 καὶ 1982 ἔδωσε πράγματι στὸ Κέντρο τὴ δυνατότητα νὰ ἀναπνεύσει καὶ ἐπέτρεψε τὴ δημιουργία τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου πού διατέθηκε γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ κτιρίου τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων καὶ τὴ μεταφορὰ τοῦ Κέντρου στὸ νέο οἶκημα.

Ἐπίσης ἡ αὐξηση τῆς ἐπιχορήγησης ἔκανε δυνατὴ τὴν πρόσληψη νέων

μελῶν στὸ προσωπικὸ γιὰ τὴ στοιχειώδη κάλυψη τῶν ἀναγκῶν λειτουργίας τοῦ Κέντρου καὶ τὸν προγραμματισμὸ τῶν ἐκδόσεων ποὺ πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὴν περασμένη πενταετία. Ὁ πίνακας ὁμῶς ἀποκαλύπτει συγχρόνως καὶ τὴν οὐσιαστικὴ μείωση τῆς ἐπιχορήγησης σὲ πραγματικούς ὅρους κατὰ τὰ ἔτη 1983 καὶ 1984. Στὸν ἐπίσημο Κρατικὸ Προϋπολογισμὸ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιχορήγησης ἐμφανίζεται ὀνομαστικὰ αὐξημένο σὲ 12.000.000 δραχμὲς γιὰ τὰ ἔτη 1983, 1984 καὶ 1985, οἱ περικοπὲς ὁμῶς τῶν δαπανῶν κατὰ 25% ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν εἶχαν ὥς ἀποτέλεσμα νὰ μειωθεῖ οὐσιαστικὰ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιχορήγησης. Ἡ στασιμότης τῆς κρατικῆς ἐπιχορήγησης σὲ ἀπόλυτους ἀριθμοὺς κατὰ τὰ ἔτη 1983-1984 συνέπεσε μὲ τὴ θέσπιση νέου μισθολογικοῦ πλαισίου ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1983 γιὰ νὰ ἱκανοποιηθοῦν χρόνια ἐκκρεμὴ αἰτήματα τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κέντρου, ἐνῶ ἡ καθιέρωση τῆς αὐτόματης τιμαριθμικῆς ἀναπροσαρμογῆς ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ὀδήγησε σὲ συνεχὴ ἄνοδο τῆς συνολικῆς ἐτήσιας δαπάνης ἀποδοχῶν τοῦ προσωπικοῦ, ἡ ὁποία τὸ ἔτος 1985 ἀπερρόφησε τὸ σύνολο σχεδὸν τῆς κρατικῆς ἐπιχορήγησης. Παράλληλα οἱ ἀνατιμήσεις στὰ τιμολόγια τῶν παγίων δαπανῶν λειτουργίας λόγω τοῦ πληθωρισμοῦ ἐπέβαλαν σοβαρὲς ἀνάγκες συμπίεσεως τῶν λειτουργικῶν ἐξόδων στὰ κατώτατα δυνατὰ ὅρια. Κατὰ τὸ μέγιστο μέρος ἡ δαπάνη τῆς τρέχουσας μηνιαίας λειτουργίας τοῦ Κέντρου καλύπτεται ἀπὸ τὰ ἔσοδα πωλήσεως τῶν ἐκδόσεων τοῦ ιδρύματος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τακτικὴ κρατικὴ ἐπιχορήγηση τὸ Κέντρο ἐνισχύεται μὲ πάγια ἐτήσια ἐπιδότηση τοῦ κληροδοτήματος τῆς Παγγείου Ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐπιδότηση τῆς Παγγείου Ἐπιτροπῆς διατίθεται σὲ δύο τμήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα προορίζεται γιὰ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ τὸ ἄλλο γιὰ τὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο. Κατὰ τὴν περίοδο 1980-1985 ἡ ἐπιδότηση τῆς Παγγείου Ἐπιτροπῆς ἀκολούθησε ἀνοδικὴ πορεία καὶ ἂν καὶ κυμαίνεται σὲ αἰσθητὰ χαμηλότερα ἐπίπεδα ἀπολύτων ἀριθμῶν, ἀποτελεῖ πηγὴ οὐσιαστικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Κέντρου διότι καλύπτει τὰ κενὰ ποὺ ἀφήνει ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση. Τὸ συνολικὸ ὕψος τῆς ἐπιδότησης τῆς Παγγείου Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν περίοδο 1980-1985 παρουσιάζεται στὸν κατωτέρω πίνακα:

1980	400.000
1981	600.000
1982	600.000
1983	600.000
1984	600.000
1985	800.000

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐκτίμησή μου στοὺς ὑπευθύνους τῆς Παγγείου Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν κατανόηση

των αναγκών του Κέντρου και την προθυμία με την οποία ανταποκρίθηκαν, σε δύσκολες για το ίδρυμα στιγμές, στις εκκλήσεις μας για ενίσχυση της προσπάθειάς μας.

Σε αντίθεση προς το ιδιωτικό κληροδότημα της Παγγείου 'Επιτροπής, το υπό τον έλεγχο του 'Υπουργείου Οικονομικών Ταμείο 'Ανταλλαξίμων Περιουσίων και 'Αποκαταστάσεως Προσφύγων, το οποίο αποτελεί πηγή από την οποία δικαιολογημένα μπορεί να προσδοκᾶται ή ενίσχυση ενός ιδρύματος μελέτης του Μικρασιατικού έλληνισμού, έμειωσε μεταξύ των έτών 1980-1983, και παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις και τα έγγραφα διαβημάτων μας, τη μικρή ετήσια ενίσχυση που χορηγοῦσε παλαιότερα προς το Κέντρο. Το ποσόν της ενισχύσεως του Ταμείου 'Ανταλλαξίμων προς το Κέντρο φαίνεται από τον ακόλουθο πίνακα:

1980	90.000
1981	90.000
1982	60.000
1983	—
1984	90.000
1985	110.000

'Επανελημμένα έγγραφά μας προς το Ταμείο 'Ανταλλαξίμων Περιουσίων οδήγησαν στην επανάληψη της επιδότησης κατά το 1984 και το 1985. 'Αν και δέν παραλείψαμε να εκθέσουμε τόσο το έργο που επιτελεί το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών όσο και τις ανάγκες που αντιμετωπίζει, δέν κατέστη δυνατόν να επιτύχουμε αύξηση του πολύ πενιχρού ποσού της επιδότησης του ΤΑΠΑΠ.

Κατά την ίδια περίοδο το Κέντρο ενισχύθηκε με μικρότερα ποσά από άλλους φορείς του δημόσιου τομέα. Στόν χώρο αυτό χρηματοδότησης όμως, τα γραφειοκρατικά και άλλα εμπόδια αποδείχθηκαν πολλές φορές ανυπέρβλητα στην προσπάθεια εξασφάλισης μικρών μὲν αλλά ουσιαστικής σημασίας για το Κέντρο ενισχύσεων.

'Η μόνη πηγή αυτοχρηματοδότησης του Κέντρου είναι τα έσοδα από την πώληση των εκδόσεων του ιδρύματος (βιβλίων και δίσκων). Κατά την υπό ανασκόπηση περίοδο κατεβλήθη κάθε δυνατή προσπάθεια για αύξηση των εσόδων από την πηγή αυτή, με την προώθηση και προβολή των εκδόσεων του Κέντρου. Λόγω όμως του επιστημονικού χαρακτήρα των εκδόσεών μας, ή δυνατότητα διάθεσής τους στην ευρύτερη αγορά του εμπορικού βιβλίου είναι περιορισμένη. 'Η καμπύλη των σχετικών εισπράξεων από τη διάθεση των εκδόσεων εμφανίζεται στόν κατωτέρω πίνακα:

1980	50.521
1981	640.901
1982	133.254

ΧΡΟΝΙΚΑ

1983	531.820
1984	779.151
1985	311.178

ΣΥΝΟΛΟ: 2.446.825

Οί μεγάλες αυξήσεις των πωλήσεων κατά τα έτη 1981 και 1983-1984 οφείλονται στην κυκλοφορία των τόμων Α' και Β' της 'Εξόδου, που είναι οί εκδόσεις του Κέντρου με τη μεγαλύτερη ζήτηση.

Τò έργο του Κέντρου ενισχύθηκε κατά τò 1983 από την 'Ακαδημία 'Αθηνών με τò χρηματικό ποσόν των 200.000 δραχμών που συνόδευσε την άπονομή του Χαλκού Μεταλλίου της 'Ακαδημίας στο Κέντρο με άφορμή την έκδοση της 'Εξόδου (βλ. ΧΙΙ). 'Η χειρονομία αυτή του ανωτάτου πνευματικού ιδρύματος της χώρας είχε φυσικά για μās ουσιαστική ήθική σημασία, ως αναγνώριση του έργου μας και έγκαρδιωση στη συνέχιση των προσπαθειών μας. Οικονομική ένισχυση ύψους 500.000 δραχμών προσφέρθηκε τò 1985 πρòς τò Κέντρο και από τò 'Ιδρυμα Κώστα και 'Ελένης Ουράνη της 'Ακαδημίας 'Αθηνών. Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στòn γενικό γραμματέα του 'Ιδρύματος Ουράνη ακαδημαϊκό κ. Πέτρο Χάρη και τὰ άλλα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου για τò ενδιαφέρον τους για τò Κέντρο. Με συγκίνηση μνημονεύουμε έδω τò ενδιαφέρον και την αγάπη του άειμνήστου ακαδημαϊκού Παντελή Πρεβελάκη, μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου του 'Ιδρύματος Ουράνη, για τò έργο του Κέντρου και ειδικότερα για τη συντήρηση των θησαυρών του 'Αρχείου Μερλιέ.

Κατά την ύπο έπισκόπηση περίοδο δέν έλειψαν και δωρεές ιδιωτών, που εξέτιμησαν την προσπάθεια του Κέντρου, πρòς τò 'Ιδρυμα. Μεταξύ αυτών εξέχουσα θέση κατέχει ή δωρεά της γενικής γραμματέως του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών κυρίας Θάλειας Βοΐλα, ή όποία τò 1980 διέθεσε όλόκληρο τò ποσόν του 1.128.866 δραχμών, που αναλογούσε στο μερίδιό της από την κληρονομιά της εξ-αδέλφης της Μέλπως Μερλιέ, πρòς ένισχυση του Κέντρου. Τò ποσόν αυτό, με πρόταση του άειμνήστου 'Αντιπροέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου Γρηγορίου Ζαριφοπούλου, κατατέθηκε σέ προθεσμιακή κατάθεση στην 'Εθνική Τράπεζα της 'Ελλάδος και έχει έν τῷ μεταξύ διπλασιαστεί από τὰ έσοδα του άρχικού κεφαλαίου. 'Η χειρονομία αυτή της κυρίας Θάλειας Βοΐλα δέν άποτελεί άπλως άλλη μία εκδήλωση της πολύμορφης προσφοράς της πρòς τò Κέντρο αλλά και έγγράφεται στη λαμπρή παράδοση κοινωνικής ευποιΐας, στην όποία επιδόθηκε επί μακρά σειρά έτών προσφοράς στη ζωή του τόπου.

Τò Κέντρο επίσης ένισχυσε οικονομικά ή κυρία Μαρίκα 'Αποστολοπούλου, ή όποία κάλυψε μεγάλο μέρος της δαπάνης για την έκτύπωση του

τόμου ό όποϊος έκδόθηκε άπό τό Κέντρο τό 1984 είς μνήμη του άειμνήστου συζύγου της Φώτη Άποστολόπουλου, διευθυντή του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών. Τήν έκδοση του τόμου ένίσχυσε καί τό Ίδρυμα Νεοελληνικού Πολιτισμού καί Γενικής Παιδείας τής Σχολής Μωραΐτη καθός καί όρισμένοι φίλοι του άειμνήστου προκατόχου μου. Ή κυρία Άποστολοπούλου διέθεσε ύπέρ του Κέντρου όλα τά έσοδα άπό τίς πωλήσεις του Άμμητου.

Μεταξύ τών δωρητών του Κέντρου κατά τήν ύπό άνασκόπηση περίοδο περιλαμβάνεται επίσης ή κυρία Μαρία Ρόζα Γουλιμή, ή όποία διέθεσε ποσόν 50 χιλιάδων δραχμών γιά τήν ένίσχυση τής βιβλιοθήκης του ιδρύματος.

Τά οικονομικά προβλήματα του Κέντρου πού άνέκυψαν μετά τό έτος 1984 έστρεψαν τίς προσπάθειές μας πρός ποικίλες κατευθύνσεις γιά τήν άναζήτηση οικονομικής ένίσχυσης, τόσο στον δημόσιο όσο καί στον ιδιωτικό τομέα. Οί προσπάθειες αυτές απέδωσαν άξιόλογα άποτελέσματα έντός του έτους 1985, όποτε εξασφαλίστηκε, μετά άπό αίτησή μας καί τεκμηριωμένες επιστημονικές προτάσεις πού υποβάλαμε, ή ένίσχυση τών έρευνητικών προγραμμάτων μελών του προσωπικού του Κέντρου με τό ποσόν τών 2.000.000 δραχμών άπό τό Πρόγραμμα Έλεύθερης Έρευνας τής Γενικής Γραμματείας Έρευνας καί Τεχνολογίας (βλ. VIII).

Επίσης κατά τό 1985 τό Κέντρο ένισχύθηκε σημαντικά άπό τό Ίδρυμα Λεβέντη με τή γενναιόδωρη χορηγία ή όποία επέτρεψε τήν επίπλωση καί έξοπλισμό σημαντικών χώρων του οικήματος (βλ. II). Ευχαριστίες γιά τή χορηγία του Ίδρύματος Λεβέντη όφείλονται στον Πρόεδρο του Ίδρύματος κ. Κωνσταντίνο Λεβέντη γιά τή γενναιοφροσύνη του, στον καθηγητή του Πανεπιστημίου του Λονδίνου κ. Παναγιώτη Βατικιώτη γιά τή θετική του σύσταση ύπέρ του Κέντρου καί στον άντιπρόσωπο του Ίδρύματος στην Άθήνα, πρέσβυ έ.τ. κ. Άχιλλέα Έξαρχο γιά τό αδιάπτωτο ένδιαφέρον του γιά τήν καλύτερη δυνατή άξιοποίηση τής δωρεάς. Τέλος τό Κέντρο ένισχύθηκε με ποσόν ένός έκατομμυρίου δραχμών άπό τήν Τράπεζα Έργασίας, χάρη σέ ένέργειες του μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου μας κ. Λαζάρου Έφραίμογλου.

IV. Μεταβολές Προσωπικού

Κατά τήν πενταετία 1980-1985 άπασχολήθηκαν στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών οί ακόλουθοι τακτικοί συνεργάτες:

Πασχάλης Μ. Κυτρομηλίδης, διδάκτωρ φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου

Harvard, από 1.6.1980 ως υποδιευθυντής και από 30.10.1980 και έξης ως διευθυντής του ιδρύματος.

Μάρκος Δραγούμης, μουσικολόγος, προϊστάμενος του Μουσικού Λαογραφικού 'Αρχείου.

Ματούλα Κουρουπού, φιλόλογος, έρευνήτρια.

Ίωάννα Πετροπούλου-Καρζή, φιλόλογος, Maîtrise Πανεπιστημίου Παρισίων, έρευνήτρια.

Ευαγγελία Μπαλτά, τουρκολόγος, διδάκτωρ ιστορίας Πανεπιστημίου Παρισίων, έρευνήτρια, από 1.1.1984.

Ευθύμιος Παπαταξιάρχης, κοινωνικός ανθρωπολόγος, έρευνήτης, από 1.9.1983 έως 31.8.1985.

Μαρία 'Ασβέστη, δακτυλογράφος.

Λουκία Βασιλείου, γραμματεύς, από 1.3.1984.

Θεολογία Κουτούζου-Μπίρη, βοηθός δακτυλογράφος. 'Η κυρία Μπίρη είναι επίσης επιφορτισμένη με την τρέχουσα οικονομική διαχείριση και τη διεκπεραίωση των έξωτερικών εργασιών του Κέντρου.

Θεοφανώ Βίγλιαρη, λογίστρια, μερικής απασχόλησης, υπεύθυνη της τήρησης των λογιστικών βιβλίων του Κέντρου από 1.10.1982.

Μαρίκα Δημητράκη, καθαρίστρια, μερικής απασχόλησης.

'Ως έκτακτοι συνεργάτες με ανάθεση έργου συνεργάστηκαν στο Κέντρο οί έξης:

Γιάννης Μουρέλος, διδάκτωρ ιστορίας Πανεπιστημίου Παρισίων, από 10.10.1981 έως 30.4.1982 για την επιλογή του ύλικου και επιμέλεια του Β' τόμου της *'Εξόδου*.

Μιράντα Τερζοπούλου, λαογράφος, συνεργάτρια του Κέντρου 'Ερεύνες της 'Ελληνικής Λαογραφίας της 'Ακαδημίας 'Αθηνών, από 2.12.1983 για την επιλογή του ύλικου και επιμέλεια του Γ' τόμου της *'Εξόδου*.

Μαρίκα Φαμελιάρη, βιβλιοθηκονόμος από 1.4.1984 έως 31.12.1984 ως υπεύθυνη της βιβλιοθήκης του Κέντρου.

Κατά την ίδια περίοδο απεχώρησαν από την ύπηρεσία του Κέντρου συνταξιοδοτηθείσες οί έξης παλαιές συνεργάτριες:

'Ελένη Παπανικολάου, Maîtrise γαλλικής φιλολογίας Πανεπιστημίου Aix-en-Provence, προϊσταμένη γραμματείας, την 23.6.1980.

Χαρά Λιουδάκη-Κυπραίου, φιλόλογος, έρευνήτρια, την 31 Δεκεμβρίου 1981.

Ίλιάννα Κοτσώνη, καθηγήτρια Γαλλικών, μερικής απασχόλησης συνεργάτρια, υπεύθυνη εκδόσεων, την 30.6.1981.

'Επίσης την 1.10.1982 συνταξιοδοτήθηκε και απεχώρησε ο Μιχαήλ Ζαριφόπουλος, βοηθός ταμίας.

V. Διοικητική λειτουργία

Σοβαρά προβλήματα δυσλειτουργίας παρουσίαζαν οι υπηρεσίες του Κέντρου κατά την περίοδο 1980-1982 ως προς τη διεκπεραίωση του έργου της γραμματείας και του λογιστηρίου. Ή δυσλειτουργία της γραμματείας επιτάχθηκε ιδίως μετά την αποχώρηση της κυρίας Έλενης Παπανικολάου από την ενεργό υπηρεσία. Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίστηκαν εν μέρει με την πλήρωση της μίας από τις δύο θέσεις γραμματέων που προβλέπει ο έσωτερικός κανονισμός του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, με την πρόσληψη από 1.3.1984 της κυρίας Λουκίας Βασιλείου στην υπηρεσία του Κέντρου. Ή δυσλειτουργία του λογιστηρίου αντιμετωπίστηκε με την ανάθεση των καθηκόντων τήρησης των λογιστικών βιβλίων και διεκπεραίωσης των οικονομικών εργασιών του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών στην κυρία Θεοφανώ Βίγλιαρη, λογίστρια, από 1.10.1982. Έκτοτε το λογιστήριο του Κέντρου λειτουργεί άριστα και διαχειρίζεται αποτελεσματικά τους περιορισμένους πόρους του ιδρύματος. Δυστυχώς ή οικονομική στενότητα που αντιμετωπίζει το Κέντρο δεν επέτρεψε κατά την πενταετία 1980-1985 την πλήρωση και άλλων κενών θέσεων διοικητικού προσωπικού, ιδίως τη θέση του προϊσταμένου γραμματείας, ή οποία είναι απολύτως αναγκαία για την αποτελεσματική διεκπεραίωση του έργου της υπηρεσίας αυτής του ιδρύματος. Σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα της αποτελεσματικότερης άσκησης του διοικητικού έργου του Κέντρου συνιστά ή μη πλήρωση της θέσεως του υποδιευθυντή του ιδρύματος, με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος του χρόνου του διευθυντή να αναλύσκεται στην παρακολούθηση της τρέχουσας λειτουργίας και των καθημερινών αναγκών του έργου του Κέντρου.

Αναφερόμενος στη διοικητική λειτουργία του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών αισθάνομαι την υποχρέωση να εκφράσω την ευγνωμοσύμη μου στην Ταμία του Διοικητικού Συμβουλίου κυρία Άγλαϊα Άγιουτάντη, πρώην υποδιευθύντρια του Κέντρου και στενή συνεργάτρια της ιδρύτριας Μέλπως Μερλιέ, για την άμεριστη συμπαράστασή της στο έργο μου. Ή κυρία Άγιουτάντη υπήρξε καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας μου στο Κέντρο ή ζωντανή μνήμη του ιδρύματος και ή έγκυρότερη πηγή πληροφοριών και συμβουλών για την έσωτερική διοικητική και επιστημονική λειτουργία και τὸ ὕλικο τοῦ Κέντρου. Χωρίς την πρόθυμη βοήθειά της τὸ έργο μου θά ήταν πολύ δυσχερέστερο και ή εξοικειώσή μου με τὸ ίδρυμα οὐσιαστικά ἐλλιπέστερη.

VI. Βιβλιοθήκη - Ἀρχεῖο

I. Βιβλιοθήκη

Ἡ βιβλιοθήκη καὶ τὸ ἀρχεῖο ἀποτελοῦν τοὺς πνεύμονες ἑνὸς Κέντρου ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Ἡ ἀνάπτυξη καὶ ἀξιοποίησή τους συνιστοῦν τὴν ἀπαραίτητη ὑποδομὴ κάθε σοβαρῆς προσπάθειας ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἀνάληψης τῆς εὐθύνης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιβλιοθήκης ἀποτέλεσε πρωταρχικὴ προτεραιότητα τῶν προσπαθειῶν μου. Κύριος γνώμονας τῆς προσπάθειας ἀνάπτυξης τῆς βιβλιοθήκης ὑπῆρξε ἡ ἐνημέρωση καὶ ὁ ἐμπλουτισμὸς τῆς εἰδικῆς μικρασιολογικῆς συλλογῆς τοῦ Κέντρου, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τμῆμα γενικῶν περὶ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ ἔργων ὅσο καὶ τοπικὲς συλλογές γιὰ τὶς ἐπὶ μέρους ἐπαρχίες στὶς ὁποῖες διαιρέθηκε ἡ Μικρὰ Ἀσία ἀπὸ τὴν ἔρευνα τοῦ Κέντρου. Ἐπὶ πλέον καταβλήθηκε προσπάθεια νὰ καλυφθοῦν τὰ κενὰ καὶ νὰ ἐμπλουτισθοῦν οἱ γενικὲς συλλογὲς ἱστορίας, ἰδίως νεοελληνικῆς καὶ ὁθωμανικῆς, καὶ ἐθνογραφίας-λαογραφίας ποὺ πλαισιώνουν τὴν εἰδικὴ μικρασιολογικὴ βιβλιοθήκη καὶ νὰ ἀποκτήσει στοιχειώδη ἐπάρκεια ἡ συλλογὴ τῶν περιοδικῶν, τῶν σειρῶν ἱστορικῶν πηγῶν καὶ ἔργων ἀναφορᾶς, ποὺ συνιστοῦν τὴν ἀπαραίτητη ὑποδομὴ τοῦ τύπου τῆς ἔρευνας ποὺ διεξάγει τὸ Κέντρο. Ὁ ἐμπλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης ἔγινε μὲ ἀγορές, μὲ εὐρύτατη ἐπέκταση τοῦ συστήματος ἀνταλλαγῶν μὲ ἄλλα ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα, μὲ συστηματικὴ ἀναζήτηση συγγραφέων μικρασιατικῶν βιβλίων, οἱ ὁποῖοι ἐκालοῦνταν μὲ ἀλληλογραφία νὰ ἀποστείλουν τὰ ἔργα τους στὴ βιβλιοθήκη. Ἰδιαίτερη μέριμνα καταβλήθηκε γιὰ τὴν προσέλκυση δωρεῶν στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Ἐπίσης κατεβλήθη προσπάθεια ἀγορᾶς εἰδικῶν συλλογῶν μὲ ἄμεσο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἀντικείμενο τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κέντρου.

Εἰδικότερα ὁ ρυθμὸς ἐμπλουτισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου ἀπὸ τὸ 1980 καὶ ἐξῆς φαίνεται ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἀριθμητικὰ στοιχεῖα: Τὴν 1 Ἰουνίου 1980 ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, σύμφωνα μὲ τὸ βιβλίο εἰσαγωγῆς, ἀριθμοῦσε 3.607 τίτλους. Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1984 τὸ βιβλίο εἰσαγωγῆς παρουσιάζει 6.591 τίτλους, δηλαδὴ αὐξηση 45,27%. Τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1986, ὅταν ὁλοκληρώθηκε κατὰ μεγάλο μέρος ἡ καταγραφὴ βιβλίων ποὺ εἶχαν μείνει ἀκατάγραφα κατὰ τὸ ἔτος 1985 καὶ τὸ πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1986 λόγω ἐλλείψεως βιβλιοθηκαρίου, τὸ βιβλίο εἰσαγωγῆς παρουσίαζε 7.761 τίτλους βιβλίων καὶ περιοδικῶν στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Σὲ διάστημα πέντε ἐτῶν ἐπιτεύχθηκε οὐσιαστικὰ ὑπερδιπλασιασμὸς τῆς βιβλιοθήκης. Θὰ

πρέπει εξάλλου νά σημειωθεί ότι πολλοί από τούς τίτλους πού ἔχουν εἰσ-
αχθεῖ ἀντιπροσωπεύουν πολύτομες σειρές περιοδικῶν ἢ συλλογῶν πηγῶν,
οὕτως ὥστε ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ΚΜΣ νά μπορεῖ νά ὑπολογιστεῖ ότι διαθέ-
τει τώρα περίπου ἑννέα χιλιάδες τόμους.

Ἡ προσπάθεια ἀνάπτυξης τῆς βιβλιοθήκης δὲν ἀπέβλεπε στὸν ποσο-
τικό ἀλλὰ ἰδίως στὸν ποιοτικό της ἐμπλουτισμό. Ὁ στόχος αὐτὸς ἐπιτεύ-
χθηκε σὲ μεγάλο ποσοστὸ μὲ τὴν ἐνταξη στὸ σῶμα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ
Κέντρου τριῶν εἰδικῶν συλλογῶν, μὲ περιεχόμενο ἄμεσα συναφὲς μὲ τὸ
ἀντικείμενο τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Ἦδη τὸ
1979 ἐντάχθηκαν στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου τὰ μικρασιατικοῦ περι-
εχομένου βιβλία τῆς ἰδιωτικῆς βιβλιοθήκης τῶν ἰδρυτῶν Μέλπως καὶ
Ὁκταβίου Μερλιῆ (περίπου ἑξακόσιοι τίτλοι).

Οἱ τρεῖς εἰδικές συλλογές πού ἐντάχθηκαν μετὰ τὸ 1980 εἶναι οἱ συλλο-
γές Χατζηδήμου, Χρηστίδη καὶ Παμπούκη. Ἡ μικρασιατικὴ συλλογὴ τῆς
βιβλιοθήκης Ἰωάννου Χατζηδήμου ἀγοράστηκε ἀπὸ τὸ Κέντρο τὸ
1980 ἀντὶ δαπάνης 200.000 δραχμῶν. Περιλαμβάνει 541 τίτλους ἰδίως ἐλ-
ληνικῶν ἐκδόσεων τῆς Σμύρνης καὶ ἄλλα βιβλία περὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Μὲ
τὴν ἀπόκτηση τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν τὸ Κέντρο ἀποθησαύρισε στὶς πηγές
τοῦ ἓνα σημαντικό καὶ ἀνεπανάληπτο πνευματικὸ πλοῦτο, δεδομένου ότι
οἱ ἐπίσημες βιβλιοθήκες τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους δὲν συνέλεξαν ποτὲ συ-
στηματικὰ τὰ ἐντυπα τοῦ ἐκτὸς Ἑλλάδος ἐλληνισμοῦ καὶ ἔτσι σημαντικό
μέρος τῆς παραγωγῆς αὐτῆς ἔχει χαθεῖ ὀριστικά. Ἡ συλλογὴ Χατζηδή-
μου καταγράφηκε καὶ ἀποδελτιώθηκε τὸ 1983 ἀπὸ τὴν συνεργάτρια τοῦ
Κέντρου Ἰωάννα Πετροπούλου (βλ. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπου-*
δῶν, τόμ. 2 [1982], σ. 256).

Ἡ βιβλιοθήκη Χριστοφόρου Χρηστίδη δωρήθηκε στὸ Κέντρο ἀπὸ τὴν
ἀνεψιά του κυρία Ἰωάννα Ἀγιάνογλου εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου θεοῦ
της, στενοῦ φίλου καὶ νομικοῦ συμβούλου τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Κέντρου. Ἡ
συλλογὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ 294 τίτλους, πολλοὶ ἀπὸ τούς ὁποίους ἀντιπρο-
σωπεύουν πολύτομες σειρές, καὶ περιλαμβάνει πολύτιμες ἐλληνικές,
τουρκικές καὶ ἄλλες ξένες ἐκδόσεις περὶ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ὄθωμανικῆς
Αὐτοκρατορίας. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς πλήρους σειρᾶς
τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπό-
λεως, τόμ. Α΄-ΛΓ΄ (1863-1910/11). Ὁ ἐξειδικευμένος χαρακτήρας τῆς
συλλογῆς αὐτῆς ἐκάλυψε οὐσιαστικὰ κενὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου
καὶ ὡς πρὸς τὴν Ὄθωμανικὴ ἱστορία εἰδικότερα τῆς προσέδωσε τὸν ἐπι-
στημονικὸ χαρακτήρα τὸν ὁποῖο ἐπιβαλλόταν ἀπὸ τὴ φύση τοῦ ἰδρύματος
νὰ ἔχει. Τὴ συλλογὴ Χρηστίδη κατέγραψε ἡ συνεργάτρια τοῦ Κέντρου
Ματούλα Κουρουποῦ τὸ 1983. Θὰ ἤθελα καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ νὰ ἐκ-

φράσω τις ευχαριστίες και την εκτίμησή μου προς την κυρία Ίωάννα Ἀγιάνογλου για τὴ λαμπρὴ αὐτὴ προσφορά πρὸς τὸ Κέντρο, ποὺ ἀποτελεῖ μόνιμο πνευματικὸ μνημεῖο τοῦ ἀειμνήστου Χριστόφορου Χρηστίδη.

Ἡ βιβλιοθήκη Ἰορδάνη Παμπούκη ἀγοράστηκε ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀειμνήστου βιβλιοθηκαρίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ μελετητῆ τοῦ Ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς τουρκόφωνης ἑλληνικῆς φιλολογίας ἀντὶ δαπάνης 500.000 δραχμῶν τὸ 1985. Περιλαμβάνει 255 τόμους τουρκόφωνων ἑλληνικῶν ἐκδόσεων ἀπὸ τὸ 1718 ἕως τὸ 1929. Ἐπιπλέον ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει τριάντα τρία караμανλίδικα χειρόγραφα. Μὲ τὴν ἀπόκτησή της συμπληρώθηκε ἡ Καραμανλίδικη βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου, ἡ ὁποία τώρα περιλαμβάνει συνολικὰ 400 τίτλους (περίπου 550 τόμους). Ἡ συλλογὴ τουρκόφωνων ἑλληνικῶν ἐκδόσεων τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἀποτελεῖ τώρα τὴν πρώτη συλλογὴ τοῦ εἶδους στὸν κόσμον καὶ συγκεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον εἰδικῶν μελετητῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, ποὺ ἐπισκέπτονται τὸ Κέντρο γιὰ νὰ μελετήσουν τίς караμανλίδικες ἐκδόσεις. Τὴν ἐπιμέλεια τῆς Καραμανλίδικης βιβλιοθήκης ἔχει ἡ συνεργάτρια τοῦ Κέντρου Εὐαγγελία Μπαλτᾶ.

Στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐντάχθηκε τὸ 1983 καὶ ἡ δωρεὰ Παύλου Σ. Παυλίδη, ἡ ὁποία περιλαμβάνει 146 τίτλους καὶ εἶχε δωρηθεῖ στὸ Κέντρο ἀπὸ τὸν κάτοχό της μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκθεσης τοῦ 1974 ἀλλὰ παρέμεινε ἀκατάγραφη. Καταγράφηκε ἀπὸ τὴν συνεργάτρια Ίωάννα Πετροπούλου καὶ περιλαμβάνει σημαντικὲς ἑλληνικὲς ἐκδόσεις, ἰδίως περιοδικὰ τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ Μικρασιατικὰ ἡμερολόγια, ποὺ ἀποτελοῦν πολύτιμες πηγὲς πληροφοριῶν.

Τὸ 1985 ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου ἐμπλουτίστηκε μὲ δωρεὰ 150 περίπου τίτλων κυρίως ἱστορικοῦ καὶ θεολογικοῦ περιεχομένου καθὼς καὶ σειρὲς τευχῶν περιοδικῶν, χάρις στὴ γενναιοδωρία τοῦ Προέδρου κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου.

Σημαντικὴ πηγὴ ἐμπλουτισμοῦ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου ἀποτελοῦν καὶ οἱ ἀνταλλαγὲς ἐκδόσεων μὲ ἐρευνητικὰ ἰδρύματα καὶ ἐπιστημονικὲς ἐταιρεῖες τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τακτικὲς ἀνταλλαγὲς πραγματοποιεῖ τὸ Κέντρο μὲ περισσότερους ἀπὸ 40 ἐπιστημονικοὺς ὀργανισμοὺς τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κύπρου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

2. Χειρόγραφα

Παράλληλα ἐμπλουτίστηκε κατὰ τὸ δυνατόν, ἰδίως μὲ τὴν προσέλευση δωρεῶν, ἡ συλλογὴ χειρογράφων τοῦ Κέντρου. Στὸ βιβλίον εἰσαγωγῆς χειρογράφων ἔχουν καταγραφεῖ κατὰ τὴν περίοδο 1980-1985 τὰ ἐξῆς χειρόγραφα κατ' αὐξοῦντα ἀριθμὸ καὶ ἡμερομηνία εἰσαγωγῆς:

- Ἀριθ. 480, 2.3.1981, Νίκος Φωτιάδης, *Στὴν κομόπολιν τοῦ Κεσκίν Μαδέν με τὸν Παπαευθύμ* (1980).
- Ἀριθ. 481, 1.6.1981, Γιώργος Δεληγιάννης, *Ὑμνος καὶ θρήνος γιὰ τὶς χαμένες πατρίδες ἀπὸ ἑναν ξεριζωμένο ποῦ ρίζωσε ὁ πέρα* (1973/74).
- Ἀριθ. 482, 1.6.1981, Γιώργος Δεληγιάννης, *Σμύρνη, Οἱ καβαλάρηδες τοῦ θανάτου* (1972).
- Ἀριθ. 483, 28.11.1983, Νικόλαος Καραγεωργίου, *Μάκρη καὶ Λιβίσι Μικρᾶς Ἀσίας* (1982).
- Ἀριθ. 484, 27.9.1983, Χαρίλαος Δασκαλόπουλος, *Ὁ Πλαστὸς Βεσικὸς ἡ σωτηρία μου*, αὐτοβιογραφία (1982).
- Ἀριθ. 485, 28.7.1984, Φίλιππος Παπαρηγορίου Ἀριστόβουλος, *Κώδιξ ἐπιστολῶν περιέχων τὴν συνέχειαν τῶν ἐπιστολῶν μου ἐκ τῆς αωγᾶς-βχλζ* (1890-1903).
- Ἀριθ. 486, 30.9.1984, Φίλιππος Παπαρηγορίου Ἀριστόβουλος, *Συλλογὴ διαφόρων ἀξιοσημειώτων ἀντιγραφομένων ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ ἀπὸ τοῦ 1853 ἔτους*, (1853-1856).
- Ἀριθ. 487, 15.7.1984, Γιάννης Διοπρίδης, *Τρεῖς Καππαδοκικὲς πολίχνες Καρβάλι, Ναζιανζός, Ἀριανζός*, (1957).
- Ἀριθ. 488, 15.4.1986, Σταῦρος Μαγιόπουλος, *Τὸ δράμα τῶν προσφύγων* (αὐτοβιογραφικό).
- Ἀριθ. 489, 23.9.1985, Ἰωσήφ Χαραλάμπους Χαριτωνίδης, *Τὸ ἰδίωμα τοῦ Λιβισιοῦ τῆς Λυκίας* (ἁχρονολόγητο, τέλος 19ου-ἄρχες 20οῦ αἰώνα). Δωρεὰ τῆς κόρης τοῦ συγγραφέα κυρίας Ἄννας Χαριτωνίδου.
- Ἀριθ. 490, 20.4.1986, Νικόδημος Καραῖωσηφίδης ἐξ Ὑοσγάτης, *Ἐγχειρίδιον τοῦ μαθητοῦ τῆς δ' τάξεως Νικοδήμου Θ. Καραῖωσηφίδου* (1892-1893).

Τὴν ἐπιμέλεια τῶν χειρογράφων τοῦ Κέντρου ἔχει ἡ ἐρευνήτρια Ματούλα Κουρουποῦ.

3. Ἀρχεῖο

Σύμφωνα με τὴν καταμέτρηση τοῦ Ὀκταβίου Μερλιέ τὸ Ἀρχεῖο Προφορικῆς Παράδοσης τοῦ Κέντρου περιλαμβάνει 144.883 λυτὲς χειρόγραφες σελίδες ὑλικοῦ, καταταγμένες κατὰ ἐπαρχίες καὶ οἰκισμοὺς τοῦ Μικρασιατικοῦ χώρου (βλ. *Ὁ Τελευταῖος Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας*, Ἀθήνα 1974, σσ. 277-279). Τὸ ὑλικὸ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸν κύριο κορμὸ τοῦ ἀρχείου τοῦ Κέντρου καὶ τὸ κυριότερο ἀντικείμενο ἀναδίφησης ὅσων μελετητῶν τὸ ἐπισκέπτονται. Με ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

στις 8.6.1977 θεωρήθηκε ότι η περίοδος συλλογής ύλικου προφορικής παράδοσης με αποστολές στους προσφυγικούς οικισμούς τερματίστηκε και κρίθηκε ότι τὸ Κέντρο ἔπρεπε πλέον νὰ περάσει στὸ στάδιο τῆς ἐπεξεργασίας καὶ ἐκδοσης τοῦ ὕλικου του. Πρῶτο ἐκδοτικὸ πρόγραμμα ἀξιολόγησης τοῦ ὕλικου τῆς προφορικῆς παράδοσης ὑπῆρξε ἡ ἐκδοση τῆς τρίτομης *Ἐξόδου τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ*, ἡ ὁποία βρίσκεται στὸ τελικὸ στάδιο τῆς ὁλοκλήρωσής της μὲ τὴ συγκρότηση τοῦ τρίτου τόμου.

Τὸ Ἀρχεῖο τῆς Προφορικῆς Παράδοσης βρίσκεται διαταγμένο σὲ πολλοὺς χώρους τοῦ Κέντρου. Ἡ ἀποτελεσματικὴ διαφύλαξη καὶ συντήρησή του ἀποτελεῖ τὴν κυριότερή μας μέριμνα. Ἄν καὶ γενικὰ δὲν γίνεται πλέον συλλογὴ προφορικῆς παράδοσης, οἱ φάκελοι τῶν οἰκισμῶν πλουτίζονται περιοδικὰ μὲ τὴν προσθήκη νέων στοιχείων, ὅταν προσφερθεῖ εὐκαιρία. Μὲ τὸν τερματισμὸ τῆς συλλογῆς τοῦ ὕλικου ἄρχισε ἡ σελιδοποίηση τοῦ ὕλικου, τὴν ὁποία ἐπωμίσθηκε ἡ προϊσταμένη γραμματείας τοῦ Κέντρου κυρία Ἑλένη Παπανικολάου μέχρι τῆς ἀποχωρήσεώς της ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία. Συνολικὰ ἀριθμήθηκαν 2.077 φάκελοι τοῦ ὕλικου τῆς προφορικῆς παράδοσης καὶ σελιδοποιήθηκε τὸ ὕλικὸ τῶν ἐπαρχιῶν Αἰολίδας, Βιθυνίας καὶ Γαλατίας μὲ συνεχῆ ἀρίθμηση τοῦ περιεχομένου τῶν φακέλων κάθε οἰκισμοῦ τῶν ἐν λόγω ἐπαρχιῶν.

Ἡ συνέχιση καὶ ὁλοκλήρωση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ἔργου ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ὕλικου τοῦ ἀρχείου, ἀποτελεῖ ἐπείγουσα ἀνάγκη τὴν ὁποία ἐλπίζουμε ν' ἀντιμετωπίσουμε στὸ ἄμεσο μέλλον. Ἡ κυρία Παπανικολάου ἐπίσης συνέταξε λεπτομερὲς εὔρετήριο τῶν φακέλων τοῦ ἀρχείου, τὸ ὁποῖο διασφαλίζει τὸν ἀποτελεσματικὸ ἐντοπισμὸ καὶ χρῆση τοῦ ὕλικου.

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἀναλήψεως τῆς εὐθύνης τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν θεωρήσαμε ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότερη διαφύλαξη τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἀνεπανάληπτου ὕλικου τοῦ Ἀρχείου τῆς Προφορικῆς Παράδοσης θὰ ἐπιτυγχανόταν μόνο μὲ τὴν πλήρη μικροφωτογράφησή του σὲ δύο ἀντίτυπα, ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ κατετίθετο πρὸς φύλαξη ἐκτὸς Κέντρου. Σχετικὴ εἰσήγηση ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ πρὸς ὑλοποίησή της ἔγιναν σχετικὰ διαβήματα πρὸς τὸ Μορφωτικὸ Ἰδρυμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖο ἀνταποκρίθηκε εὐνοϊκὰ καὶ διέθεσε τὴ συσκευὴ μικροφωτογράφησης καὶ τὶς μικροταινίες γιὰ τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν, ἐνῶ τὸ Κέντρο διέθεσε τὴν ἐργασία τοῦ προσωπικοῦ γιὰ τὴ διεκπεραίωση τοῦ προγράμματος. Οἱ σχετικὲς ἐργασίες ἄρχισαν τὸ 1984 καὶ μικροφωτογραφήθηκαν συνολικὰ 227 φάκελοι ὕλικου τῶν ἐπαρχιῶν Βιθυνίας (162), Ἀνατολικῆς Θράκης (9) καὶ Αἰολίδας (56). Δυστυχῶς μετὰ τὴν ἐξάντληση τοῦ πρώτου τμήματος τῶν μικροταινιῶν τὸ Μορφωτικὸ Ἰδρυμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος μᾶς

εδήλωσε την αδυναμία του να συνεχίσει την παροχή μικροταινιών για τη φωτογράφιση. Σχετικό διάβημά μας στη Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων της Έθνικης Τραπέζης της Ελλάδος έτυχε αρνητικής απαντήσεως, με αποτέλεσμα να διακοπεί κατά το 1985 η μικροφωτογράφιση του αρχείου. Έπειδή θεωρούμε πρώτης προτεραιότητας το έργο αυτό, στραφήκαμε προς τη διερεύνηση άλλων δυνατοτήτων και θέσαμε το όλο ζήτημα υπόψη του υπεύθυνου φορέα της πολιτείας, των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Υπάρχει βάσιμη ελπίδα ότι με τη θετική ανταπόκριση των Γενικών Αρχείων του Κράτους ή μικροφωτογράφιση θα συνεχιστεί. Παράλληλα μελετούμε και άλλες δυνατότητες ώστε να επιτευχθεί ή ολοκλήρωση του σημαντικού αυτού έργου.

Εκτός από το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών διαθέτει και αρχείο ιστορικών εγγράφων, το οποίο καταβάλλουμε την προσπάθεια να πλουτίσουμε κατά το δυνατόν με νέα έγγραφα. Επίσης το Κέντρο προσπαθεί να συγκεντρώσει και άλλα αρχεία, ιδίως ιδιωτικά, συναφή προς το επιστημονικό του αντικείμενο. Σημαντική από την άποψη αυτή υπήρξε η κατάθεση το 1983 στο Κέντρο από την κυρία Ιωάννα Αγιάνογλου σημαντικού τμήματος του αρχείου του Χριστόφορου Χρηστίδη. Το αρχείο Χρηστίδη που περιήλθε στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών περιλαμβάνει δύο κύρια τμήματα, τα όποια αναφέρονται στα εξής θέματα: (α) Σεπτεμβριανά 1955 και (β) Κυπριακό 1950-1980. Αφού ολοκληρωθεί ή τακτοποίηση και κατάταξη του αρχείου Χρηστίδη, θα γίνει προσιτό σε ειδικούς έρευνητές. Σχετικό ενδιαφέρον τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό έχει ήδη εκδηλωθεί και ελπίζουμε στο προσεχές μέλλον να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε θετικά.

Από 1 Σεπτεμβρίου 1981 εγκαينιάστηκε ή τήρηση βιβλίου επισκεπτών της βιβλιοθήκης και του αρχείου. Σύμφωνα με τα στοιχεία του βιβλίου επισκεπτών ή κίνηση του αρχείου και της βιβλιοθήκης του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών μεταξύ 1.9.1981 και 31.12.1985 ήταν ή εξής:

1981	(τελευταίο τετράμηνο)	97
1982		97
1983		126
1984		157
1985		152

Ετήσιος μέσος όρος επισκεπτών 1982-1985: 133.

Η μειωμένη κίνηση το 1982 οφείλεται στη μεταφορά του Κέντρου στο νέο οίκημα εξ αίτίας της οποίας το αρχείο και ή βιβλιοθήκη έμειναν κλειστά για αρκετούς μήνες.

Οί επισκέπτες του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών αποτελούνται από

δύο μεγάλες κατηγορίες αναγνωστών. Ἡ μία κατηγορία περιλαμβάνει μελετητές πού ασχολοῦνται μὲ ζητήματα τῆς εὐρύτατης μικρασιολογικῆς θεματολογίας, ἀπὸ μαθητὲς σχολείων καὶ φοιτητὲς πανεπιστημιακῶν σχολῶν πού ἐτοιμάζουν γραπτὲς ἐργασίες ἕως τακτικούς μελετητὲς τοῦ μικρασιατικοῦ χώρου, ὑποψηφίους διδάκτορες καὶ ἔγκριτους ἐπιστήμονες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ δευτέρα κατηγορία ἀναγνωστῶν περιλαμβάνει Μικρασιάτες ἢ γόνους Μικρασιατικῶν οἰκογενειῶν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπὸ κοινότητες τῆς ἐλληνικῆς διασποράς ἀπὸ ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται στὸ Κέντρο γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν γιὰ τὶς γενέτειρες τῶν ἰδίων ἢ τῶν προγόνων τους. Οἱ ἀναγνώστες αὐτοὶ ἐν-ημερώνονται ἀπὸ τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν γιὰ τὸ Ἀρχεῖο τῆς Προφορικῆς Παράδοσης καὶ μὲ συγκίνηση ἀναδιφοῦν τοὺς φακέλους τῶν σχετικῶν οἰκισμῶν. Ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῶν, ἡ ὁποία γίνεται πάντα μὲ ἰδιαίτερη στοργὴ ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τοῦ Κέντρου, συνιστᾷ μιὰ σαφὴ κοινωνικὴ καὶ ἀνθρώπινη προσφορὰ τοῦ ιδρύματος, πέραν τῆς εἰδικότερης ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς του. Τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου καταβάλλει κάθε δυνατὴ προσπάθεια γιὰ τὴν πληρέστερη κατατόπιση καὶ ἐξυπηρέτηση ὅλων τῶν ἐρευνητῶν καὶ ἀναγνωστῶν πού ἐπισκέπτονται τὸ Κέντρο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπὶ τόπου ἐξυπηρέτηση ἐρευνητῶν στὸ ἀρχεῖο καὶ τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου, συχνὰ παρέχονται πληροφορίες καὶ μὲ ἀλληλογραφία σὲ μελετητὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κατὰ τὴν ὑπὸ ἀνασκόπηση περίοδο ἐπιστημονικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ζητήθηκαν καὶ παρασχέθηκαν μεταξύ ἄλλων στοὺς ἐξῆς ἐπιστήμονες καὶ μελετητὲς τῆς ἀλλοδαπῆς: τὸν καθηγητὴ Δημήτριο Γεωργακά τοῦ Πανεπιστημίου τῆς North Dakota, ΗΠΑ, τὸν Δρα Norbert Mersich τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης, τὸν καθηγητὴ George L. Huxley τοῦ Queens University, Belfast τῆς Βορείου Ἰρλανδίας, τὸν Δρα Ἰωάννη Δρέτα καὶ τὸν Δρα Altan Gökalp τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν τῆς Γαλλίας (C.N.R.S.), τὸν Δρα Louis Cassimatis, Ohio, ΗΠΑ, τὸν Δρα Stephen Salomone, Boston University, ΗΠΑ, τὸν κ. Jean Manas, Princeton University, ΗΠΑ καὶ τοὺς κυρίους Α. Eugin Binoğul, Yilzid University, Κωνσταντινούπολη, Cumhuriyet Odabasighi, Τραπεζοῦντα, καὶ Δρα Mahmut Sakiroghi, Σχολὴ Ἱστορίας-Γεωγραφίας, Ἀγκυρα.

VII. Ἐκδόσεις

Κατὰ τὴν πενταετία 1980-1985 πραγματοποιήθηκαν οἱ ἐξῆς ἐπιστημονικὲς ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν:

1. *Ἡ Ἑξοδος, Τόμος Α΄: Μαρτυρίες ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Μικρασίας*. Πρόλογος Γ. Τενεκίδη. Εἰσαγωγή, ἐπιλογή κειμένων καὶ ἐπιμέλεια Φ. Δ. Ἀποστολόπουλου. Μὲ πολλὰς εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου καὶ ἓναν ἐγχρωμο χάρτη, 1980, σσ. 363.

2. *Ἡ Ἑξοδος, Τόμος Β΄: Μαρτυρίες ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες τῆς Κεντρικῆς καὶ Νότιας Μικρασίας*. Εἰσαγωγή καὶ ἐποπτεία Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη. Ἐπιμέλεια Γιάννη Μουρέλου. Μὲ πολλὰς εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου καὶ ἓναν ἐγχρωμο χάρτη, 1982, σσ. 541.

3. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμος Β΄ (1980), σσ. 371.

4. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμος Γ΄ (1982), σσ. 268.

5. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμος Δ΄ (1983): Ἀφιέρωμα στὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή, σσ. 371.

6. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμος Ε΄ (1984-1985), σσ. 608.

7. *Ἀμνηστὸς στὴ μνήμη Φώτῃ Ἀποστολόπουλου*. Τιμητικὸς Τόμος, 1984, σσ. 510.

8. Alexis Alexandris, *The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974*. Foreword by Paschalis M. Kitromilides, 1983, σσ. 391.

Ἐπίσης στὴν ἴδια περίοδο ἀνατυπώθηκαν φωτομηχανικὰ οἱ ἐξῆς ἐξαντλημένες ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου, ποὺ ἔτσι ἔγιναν καὶ πάλι προσιτὲς στὸ κοινό:

1. Μέλπω Μερλιέ, *Τραγούδια τῆς Ρούμελης* (α΄ ἐκδοση 1931), ἀνατύπωση 1981, σσ. 96.

2. [Ὁκτάβιος καὶ Μέλπω Μερλιέ], *Ὁ τελευταῖος ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας*. Ἐκθεση τοῦ ἔργου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν (1930-1973). Κατάλογος. Μὲ πολλὰς εἰκόνες καὶ χάρτες ἐκτὸς κειμένου, (α΄ ἐκδοση 1974), ἀνατύπωση 1982, σσ. 292.

Ἀπὸ τὶς ἀνωτέρω ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου, οἱ ὑπ' ἀριθμὸ (1) καὶ (3), ἂν καὶ ἐκδόθηκαν μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ὑποφαινομένου, πρέπει νὰ προσγραφοῦν στὴν ἐπιστημονικὴ δραστηριότητα τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου μου στὴ διεύθυνση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν Φώτῃ Ἀποστολόπουλου, ὁ ὁποῖος ἐπέλεξε καὶ κατάρταξε τὴν ὕλη καὶ συνέταξε πολυσέλιδη ἱστορικὴ εἰσαγωγή τοῦ Α΄ τόμου τῆς *Ἑξόδου* καὶ συγκέντρωσε καὶ κατάταξε τὰ περιεχόμενα τοῦ Β΄ τόμου τοῦ *Δελτίου*.

Με την έκδοση υπ' αριθμό (8) εγκαινιάσαμε μιὰ νέα σειρά εκδόσεων τοῦ Κέντρου, τῇ *Βιβλιοθήκῃ Ἱστορικῶν Μελετῶν*, ἡ ὁποία στοχεύει στὴν παρουσίαση συνθετικῶν μονογραφιῶν εἴτε σχολιασμένων πηγῶν τῆς ἱστορίας τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἦδη εἶναι ἑτοιμος πρὸς ἔκδοση ὁ δεῦτερος τόμος τῆς *Βιβλιοθήκης Ἱστορικῶν Μελετῶν*, ἡ μελέτη τῆς δ/ρος Ἑλένης Φραγκάκη, *The Commerce of Smyrna 1695-1820*, ἐνῶ ἔκρεμεῖ ἡ ἔγκριση καὶ προγραμματισμὸς τῆς ἔκδοσης καὶ ἄλλων τόμων τῆς σειρᾶς μόνις τὸ ἐπιτρέψουν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ἰδρύματος.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ *Ἀμνητοῦ*, ἐπιβάλλεται νὰ ἐξαρθεῖ ἰδιαίτερα ἡ ἔκδοτικὴ καὶ τυπογραφικὴ φροντίδα τοῦ κυρίου Νάσου Δετζώρτζη, ἡ σπάνια γνώση καὶ πείρα τοῦ ὁποίου στὸν χῶρο τοῦ βιβλίου, ἀπέδωσαν ἓνα ἐξαίρετο αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα στὴν παραγωγή τοῦ τόμου αὐτοῦ μὲ τὸν ὁποῖο τιμᾶται ὁ ἀείμνηστος διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν Φώτης Ἀποστολόπουλος.

Καρποὶ ἐπίσης τῆς πενταετίας 1980-1985 στὸν ἐκδοτικὸ τομέα πρέπει νὰ θεωρηθοῦν καὶ οἱ ἀκόλουθες προγραμματισμένες ἐκδόσεις.

– *Ἡ Ἑξοδός. Τόμος Γ': Μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Βόρεια καὶ Βορειανατολικὴ Μικρασία*, τῆς ὁποίας μέχρι τέλους τοῦ 1985 εἶχε ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἐπιλογή, ἐπεξεργασία καὶ κατάταξη τῶν μαρτυριῶν ἀπὸ τὸ πλούσιο ὕλικό τοῦ Πόντου ποὺ διαθέτει τὸ Κέντρο, μὲ τὴν ἐπιμέλεια τῆς λαογράφου Μιράντας Τερζοπούλου.

– *Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs. 20ème siècle* καὶ

– *Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs. Additions 1718-1900.*

Οἱ δύο τόμοι τῆς τουρκόφωνης ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας συγκροτήθηκαν μὲ τὴ φροντίδα τῆς συνεργάτριας τοῦ Κέντρου Εὐαγγελίας Μπαλτᾶ κατὰ τὴ διετία 1984-1985 καὶ ἤδη ἔχουν παραδοθεῖ στὸ τυπογραφεῖο.

Τὸ 1984 ἐκδόθηκε ἐπίσης σὲ ὠραῖο τετρασέλιδο φυλλάδιο ἀναλυτικὸς *Κατάλογος τῶν Ἑκδόσεων* τοῦ Κέντρου ἀπὸ τῆς ἰδρυσῆς του. Ὁ *Κατάλογος* τῶν Ἑκδόσεων κωδικοποιεῖ βιβλιογραφικὰ τὸ σύνολο τῆς ἐκδοτικῆς παραγωγῆς τοῦ Κέντρου σὲ βιβλία καὶ δίσκους ἀπὸ τὸ 1931 καὶ ἐξῆς καὶ συγχρόνως καθιστᾷ δυνατὴ τὴν ἀποτελεσματικότερη προώθησή τους στὴν ἀγορά.

VIII. Ἐπιστημονικὰ Προγράμματα

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἐρευνητικὸ-ἐκδοτικὸ πρόγραμμα τῆς *Ἑξόδου*, στὸ Κέν-

τρο Μικρασιατικών Σπουδών βρίσκονται υπό εξέλιξη τὰ ἐξῆς ἐρευνητικά προγράμματα:

1. Δημογραφικὲς παράμετροι τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο: ἡ ἀναλυτικὴ σημασία τῆς μακρᾶς ἱστορικῆς διάρκειας. Ὑπεύθυνος: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης.

2. Συλλογικοὶ φορεῖς ὀργάνωσης τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὑπεύθυνη: Ματούλα Κουρουπού.

3. Ἀδράνειες καὶ τομὲς στὴ συλλογικὴ νοοτροπία τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μικρασιατικῆς ἐνδοχώρας. Ὑπεύθυνη: Ἰωάννα Πετροπούλου.

Τὰ τρία αὐτὰ ἐρευνητικὰ προγράμματα χρηματοδοτήθηκαν τὸ 1985 μὲ χορηγία συνολικοῦ ποσοῦ 2.000.000 δραχμῶν πρὸς τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἀπὸ τὸ πρόγραμμα ἐλευθερίας ἔρευνας τοῦ Ὑπουργείου Ἑρευνας καὶ Τεχνολογίας, Διεύθυνση Ἐπιστημονικῆς Πολιτικῆς. Τὰ πρῶτα πορίσματα τῶν ἐρευνητικῶν αὐτῶν προγραμμάτων δημοσιεύονται στὸν παρόντα τόμο τοῦ *Δελτίου*.

Ἐπὶ πλεόν στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν διεξάγονται καὶ τὰ ἐξῆς ἐρευνητικὰ προγράμματα:

1. Ἡ διαδικασία ἐθνικῆς συνειδητοποίησης τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Καππαδοκίας. Συγκριτικὴ μελέτη. Ὑπεύθυνος: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης.

2. Προσθήκες στὴν Καραμανλίδικη βιβλιογραφία. Μόνιμο πρόγραμμα βιβλιογραφικῆς τεκμηρίωσης μὲ τὴν κωδικοποίηση τῶν τουρκόφωνων ἐλληνικῶν ἐκδόσεων. Ὑπεύθυνη: Εὐαγγελία Μπαλτᾶ. Στὸ πλαίσιο τοῦ προγράμματος αὐτοῦ ἡ ἐρευνήτρια Εὐαγγελία Μπαλτᾶ πραγματοποιοῖσε μὲ δαπάνη τοῦ Κέντρου ἐρευνητικὲς ἀποστολὲς στὴ Θεσσαλονικὴ τὸν Μάρτιο τοῦ 1984 καὶ τὸν Ἰούλιο καὶ Νοέμβριο τοῦ 1985 καὶ συγκέντρωσε ὕλικὸ πού περιλήφθηκε στὶς ἐκδόσεις τῆς Καραμανλίδικης βιβλιογραφίας πού ἐπιμελεῖται.

3. Συλλογὴ καὶ μελέτη ἐνθυμήσεων Μικρασιατικῶν χειρογράφων, 16ος-19ος αἰῶνας. Ὑπεύθυνη: Ματούλα Κουρουπού.

4. Βιβλιογράφηση τῶν ἐντύπων τῶν Μικρασιατικῶν συλλόγων, σχολείων καὶ ἄλλων ἰδρυμάτων. Μόνιμο πρόγραμμα βιβλιογραφικῆς τεκμηρίωσης. Ὑπεύθυνη: Ματούλα Κουρουπού.

5. Ξένοι περιηγητὲς στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἡ μαρτυρία τους γιὰ τὸν Μικρασιατικὸ ἐλληνισμό (ἔμφαση στὸν 18ο καὶ 19ο αἰῶνα). Ὑπεύθυνος: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης.

6. Μελέτη τοῦ ἀρχαίου τοῦ Κωνσταντινουπολίτη ἀρχιτέκτονα Π. Φωτιάδη (τέλη 19ου-ἀρχὲς 20οῦ αἰῶνα). Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς σὲ συνάρτηση μὲ τὴν κοινωνικὴ ἱστορία τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Πόλης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὑπεύθυνη: Ματούλα Κουρουπού.

7. Ὁ τουρκόφωνος ἑλληνικὸς τύπος. Βιβλιογραφία τοῦ Καραμανλίδι-
κου τύπου 19ος-20ὸς αἰώνας. Ὑπεύθυνη: Εὐαγγελία Μπαλτᾶ.

8. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ γεωγραφία τῆς μεταβυζαντινῆς Μικρᾶς Ἀσίας
(1390-1924). Τὸ πρόγραμμα ὑποδιαιρεῖται σὲ τρεῖς φάσεις: 15ος-16ος αἰ-
ώνας, 17ος-18ος αἰώνας, 19ος-20ὸς αἰώνας. Ἡ προώθησή του ἀποφασί-
στηκε ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο νὰ γίνῃ μὲ τὴ σύναψη συμβάσεως
ἔργου μὲ εἰδικὸ ἐρευνητὴ.

Ἡ πρόοδος καὶ τὰ προβλήματα τῶν ἐρευνητικῶν προγραμμάτων συζη-
τοῦνται στὶς τακτικὲς ἐσωτερικὲς συναντήσεις τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κέν-
τρου. Κατὰ καιροὺς ὀργανώνονται σεμινάρια εὐρύτερης ἐνημέρωσης καὶ
ἀνταλλαγῆς ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων στὰ ὁποῖα συμμετέχουν ἐκτὸς τοῦ
προσωπικοῦ τοῦ Κέντρου καὶ ἐξωτερικοὶ συνεργάτες, μέλη τοῦ Διοικητι-
κοῦ Συμβουλίου καθὼς καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι, συνήθως ἔγκριτοι εἰ-
δικοὶ ἐπιστήμονες ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνημερωθοῦν γιὰ τίς ἔρευνες τοῦ
Κέντρου. Ἀπὸ τὰ σεμινάρια τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν μνη-
μονεύονται τὰ ἑξῆς:

26.9.1983. Ἐπιστημονικὴ συνάντηση τῶν συνεργατῶν τοῦ Κέντρου Μι-
κρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ τῶν μικρασιολόγων συνέδρων τοῦ Β' Διεθνoῦς
Ἐπιστημονικοῦ Συμποσίου τοῦ Κέντρου Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν /
Ε.Ι.Ε., κατὰ τὴν ὁποία ἔγινε ἀνασκόπηση τῶν ἐρευνητικῶν προγραμμάτων
καὶ τῶν προοπτικῶν συνεργασίας μὲ τὸ Κέντρο. Ἐκτὸς τοῦ ἐπιστημονι-
κοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κέντρου στὴ συνάντηση ἔλαβαν μέρος οἱ κυρίες
Ἑλένα Φραγκάκη καὶ Μαρία Μαροπούλου καὶ οἱ κύριοι Richard Clogg
καὶ Παρασκευᾶς Κονόρτας.

18.10.1984. Ἐπιστημονικὴ συνάντηση τῶν συνεργατῶν τοῦ Κέντρου
Μικρασιατικῶν Σπουδῶν μὲ τὴν καθηγήτρια τῆς École des Hautes
Études en Sciences Sociales κυρία Ἑλένη Ἀντωνιάδου-Μπιμπίκου. Κατὰ
τὴ συνάντηση ἔγινε ἐκτενὴς ἀνασκόπηση τῶν ἐρευνητικῶν προγραμμά-
των τοῦ Κέντρου καὶ τῶν ἐιδικότερων ἐπιστημονικῶν ἀπασχολήσεων
κάθε μέλους τοῦ προσωπικοῦ καὶ λεπτομερὴς ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων μεταξὺ
τῶν ἐρευνητῶν τοῦ Κέντρου καὶ τῆς κυρίας Ἀντωνιάδου.

24.10.1984. Ἐπιστημονικὴ συνάντηση τοῦ ἐρευνητικοῦ προσωπικοῦ τοῦ
Κέντρου μὲ τὴν πρῶν Ὑποδιευθύντρια κυρία Ἀγλαΐα Ἀγιουτάντη.
Ἐγινε ἐκτενὴς καὶ σὲ βάθος ἀναφορὰ στὴν ἱστορία τῆς ἐρευνητικῆς
προσπάθειας τοῦ Κέντρου, στὴ μεθοδολογία καὶ τὸν προγραμματισμὸ τῆς

έρευνας, τή σύναξη τών ἐρωτηματολογίων καί τή χαρτογράφηση τοῦ Μικρασιατικοῦ χώρου. Ἐπίσης ἐγίνε ἀνταλλαγή ἀπόψεων γιά προτεραιότητες στήν παρούσα φάση τῆς ἔρευνας τοῦ Κέντρου. Διαπιστώθηκε ἡ ἀνάγκη νά συνεχιστεῖ ἡ σελιδοποίηση τοῦ ὑλικοῦ καί νά μελετηθεῖ, ἐν ὄψει τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς ἐκδόσης τῆς Ἐξόδου, ἡ δυνατότητα τῆς ἐκδόσης τών μνημείων λόγου πού ἔχουν συλλεγεῖ ἀπό τὸ Κέντρο καθὼς καί κειμένων ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τοῦ Ἀναστασίου Λεβίδη. Διαπιστώθηκε τέλος ἡ σημασία τῆς ἀποδελτίωσης τοπωνυμίων ἀπὸ τὸ ὑλικὸ τῆς προφορικῆς παράδοσης καί ἀπὸ τὰ χειρόγραφα.

Τὸν Μάιο τοῦ 1985 ὁργανώθηκε ἐντατική σειρά σεμιναρίων τών ἐρευνητῶν τοῦ Κέντρου σύμφωνα μὲ τὸ ἐξῆς πρόγραμμα:

Παρασκευὴ 3 Μαΐου. Ε. Παπαταξιάρχης: «Ὁ Ἀριστος τών Αἰολέων: Ἡ ἀνθρωπολογικὴ ἀνάλυση τῆς ἔννοιας τοῦ προσώπου καί τῆς κοινότητος στὸ Κοντραμπατζήδικο μυθιστόρημα».

Παρασκευὴ 10 Μαΐου. Εὐαγγελία Μπαλτᾶ: «Μία πρώτη ἀνάλυση τών προλόγων Καραμανλίδικων κειμένων».

Παρασκευὴ 17 Μαΐου. Ἰωάννα Πετροπούλου: «Ἐνας Καππαδόκης λόγιος. Φίλιππος Παπαγρηγορίου Ἀριστόβουλος, 1830-1903».

Παρασκευὴ 24 Μαΐου. Πασχάλης Κιτρομηλίδης: «Προβληματισμοὶ γύρω ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἐθνικισμοῦ, μὲ εἰδικὴ ἀναφορά στήν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο».

Παρασκευὴ 31 Μαΐου. Ματούλα Κουρουπού: «Προβλήματα ἐθνικῆς ιδεολογίας στοὺς Ἑλληνικοὺς Συλλόγους τῆς Κωνσταντινούπολης: ἡ περίπτωσις τῆς Φιλέργου Ἑταιρείας».

Στὶς συναντήσεις ἔλαβαν μέρος τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κύριοι Γ. Π. Κουρνούτος καί Μ. Β. Σακελλαρίου καί ἡ κυρία Α. Α. Ἀγιουτάντη, καθὼς καί ἄλλοι συνάδελφοι πού προσκαλοῦνταν εἰδικὰ ἀπὸ τοὺς ὁμιλητές. Μνημονεύουμε ἰδιαίτερα τὴν παρουσία τοῦ ἀειμνήστου Ἰορδάνη Παμπούκη στὸ σεμινάριο τῆς ἐρευνητῆρας Εὐαγγελίας Μπαλτᾶ.

ΙΧ. Ἐπιστημονικὰ Συνέδρια

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐκπροσωπήθηκε ἐπίσημα ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ στὸ 16ο Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης, 4-9 Ὀκτωβρίου 1981 (βλ. Association Internationale des Études Byzantines, *XVIe Congrès International d'Études Byzantines. Liste des Participants*,

Wien, 1981, σ. 43, και *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, τόμ. 3 [1982], σσ. 249-251). Κατά τὸ συνέδριο ὁ Διευθυντὴς παρουσίασε ἀνακοίνωση μὲ θέμα «Religious Criticism between Orthodoxy and Protestantism: Ideological Consequences of Social Conflict in Smyrna», ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στὰ πρακτικά τοῦ συνεδρίου (*Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*, 32/6 [1982], σσ. 115-124).

Ἐπίσης τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἐκπροσωπήθηκε ἐπίσημα ἀπὸ τὸ Διευθυντὴ στὸ Β' Διεθνὲς Κυπριολογικὸ Συνέδριο στὴ Λευκωσία τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1982 (βλ. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμ. 3. [1982], σσ. 251-254 καὶ *Πρακτικά τοῦ Δευτέρου Διεθνoῦς Κυπριολογικοῦ Συνεδρίου*, τόμ. Α', Λευκωσία 1985, σ.χ). Κατά τὸ συνέδριο ὁ Διευθυντὴς παρουσίασε ἀνακοίνωση μὲ θέμα «Greek Nationalism in Asia Minor and in Cyprus: A Comparative Approach», ἡ ὁποία βρίσκεται ὑπὸ ἐκδοσὴ στὸν Γ' τόμο τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου.

Ἐπιπλέον τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν συμμετέσχε διὰ τοῦ Διευθυντῆ του στὶς ὀργανωτικὲς ἐπιτροπὲς τῶν ἐξῆς συνεδρίων:

1. Α' Διεθνὲς Συμπόσιο τοῦ Κέντρου Νεοελληνικῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν, «Τὸ Βιβλίον στὶς Προβιομηχανικὲς κοινωνίες» (1981).

2. Διεθνὲς Συνέδριο «Κοραὴς καὶ Χίος», Ὁμήρειο Πνευματικὸ Κέντρο Χίου, Ἀπρίλιος 1983.

3. Συνέδριο τῆς Ἑταιρείας Νεοελληνικῶν Σπουδῶν (Modern Greek Studies Association) τῶν ΗΠΑ καὶ τοῦ Κολλεγίου Ἀνατόλια τῆς Θεσσαλονίκης μὲ θέμα «Ἑλλάδα καὶ Μικρὰ Ἀσία», Θεσσαλονίκη, Ἰούλιος 1985. Στὸ συνέδριο συμμετέσχαν μὲ ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις, δαπάναις τοῦ Κέντρου, οἱ ἐρευνητὲς Εὐαγγελία Μπαλτᾶ («Ὅψεις τῆς διαμόρφωσης τῆς ἐθνικῆς συνείδησης στὸν Μικρασιατικὸ Ἑλληνισμό: ἡ μαρτυρία τῶν προλόγων τῶν καραμανλίδικων βιβλίων») καὶ Ε. Παπαταξιάρχης («The Concept of the Male Person in the Greek Contrabandist Novel»).

Ὁ Διευθυντὴς ἐπίσης ἐκπροσώπησε τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν στὰ ἀκόλουθα πανελλήνια συνέδρια ποὺ ἦσαν ἀφιερωμένα σὲ προσωπικότητες τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τοῦ νεότερου ἑλληνισμοῦ, τῶν ὁποίων ἡ δράση εἶχε ἄμεση συνάφεια μὲ τὸν πνευματικὸ βίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας:

1. Πανελλήνιο Συμπόσιο «Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος», Μυτιλήνη, 28-30 Μαΐου 1982. βλ. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν*, τόμ. 3 (1982), σσ. 254-255.

2. Πανελλήνιο Συμπόσιο Θεόφιλος Καίρης, Ἄνδρος, 6-9 Σεπτεμβρίου 1984.

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1982 ὁ Διευθυντὴς προσκλήθηκε νὰ συμμετάσχει στὸ εἰδικὸ μεταπτυχιακὸ σεμινάριο τῆς ἑδρας τῆς Λαογραφίας-Ἐθνογραφίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (καθηγήτρια Ἄλκη Κυριακίδου-Νέστορος), τὸ ὁποῖο τὸ ἔτος 1981-1982 εἶχε ὡς ἀντικείμενο τὴν ἱστορικὴ ἐμπειρία τοῦ προσφυγικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος. Στὸ σεμινάριο ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν μίλησε μὲ θέμα τὶς ἐθνογραφικὲς ἐνότητες καὶ τὶς συνθήκες τοῦ συλλογικοῦ βίου τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ στὶς ἀρχαῖες τοῦ κοιτίδες.

Τὸν Μάιο τοῦ 1984 μὲ εἰδικὴ πρόσκληση τῆς Πέμπτης Ὁμάδας τοῦ Laboratoire d'Ethnologie et de Sociologie Comparative τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων Χ (Nanterre), τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν (CNRS), ὁ Διευθυντὴς ἔλαβε μέρος στὶς ἐργασίες τοῦ σεμιναρίου γιὰ τὴν ἐθνικὴ ταυτότητα καὶ τὴν ἐθνικὴ κινητοποίηση τῶν μειονοτήτων μὲ ἀνακοίνωση μὲ θέμα: «Dilemmas of Nationalism in the Eastern Mediterranean: Ethnic Consciousness and National Mobilization among Asia Minor Greeks (19th-20th centuries)».

Χ. Ἐκθέσεις

Ἡ μεγάλη ἐκθεση τοῦ ἔργου τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἢ ὁποία μὲ τὸν τίτλο «Ὁ τελευταῖος ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας», πραγματοποιήθηκε στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Δήμου Ἀθηναίων τὸ 1974, παρέμεινε ἐπὶ μακρὸ ἀποθηκευμένη σὲ χώρους τοῦ οἰκήματος τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων, πρὶν ἀκόμη τὸ Κέντρο μεταφερθεῖ στὸ νέο οἶκημα. Τμῆμα τῆς Ἐκθέσης, ὀγδόντα περίπου πίνακες, διατέθηκαν στὸ Δῆμο Λευκωσίας καὶ ἐκτέθηκαν στὴν Κυπριακὴ πρωτεύουσα στὸ πλαίσιο ἐκδηλώσεων μνήμης γιὰ τὸν Μικρασιατικὸ Ἑλληνισμό τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1982. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν πινάκων ἔγινε ἀπὸ τὸ Κέντρο καὶ ἡ μεταφορὰ στὴν Κύπρο καθὼς καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ ὕλικου στὸ Κέντρο ἔγινε μὲ τὴ φροντίδα τοῦ Μορφωτικοῦ Ἀκολουθοῦ τῆς Κυπριακῆς Πρεσβείας τοῦ κ. Γ. Γεωργῆ.

Τὸ Κέντρο ἐπίσης διέθεσε δεκαεννέα ἀντικείμενα ἀπὸ τὶς συλλογές του στὴν «Εἰδικὴ Ἐκθεση Κειμηλίων Προσφύγων», ποὺ ὀργανώθηκε στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν γιὰ νὰ τιμηθεῖ ἡ ἐξηκοστὴ ἐπέτειος τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. Στὴν ἐκθεση αὕτὴ τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν διέθεσε ἀντιπροσωπευτικὰ ἔντυπα ἀπὸ τὴ συλλογὴ τῶν τουρκόφωνων ἑλληνικῶν ἐκδόσεων, κοινοτικὲς σφραγίδες τῆς Καππαδοκίας καὶ λαϊκὰ μουσικὰ ὄργανα ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ Μουσικοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου (Βλ. Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπι-

στημῶν, Βυζαντινὸ καὶ Χριστιανικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν, *Εἰδικὴ Ἑκθεσὶ Κεραμικῶν Προσφύγων*, Ἀθήνα 1982, σ. 3).

Τὸ Κέντρο διέθεσε φύλλα μικρασιατικῶν ἐφημερίδων ἀπὸ τὶς συλλογές του στὴν Ἑκθεσὶ Μικρασιατικοῦ Τύπου ποὺ ὀργάνωσε ἡ Ἑνωσις Συμριναίων στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Δήμου Ἀθηναίων τὸν Νοέμβριο τοῦ 1984. (Βλ. *Μικρασιατικὴ Ἠχώ*, ἔτος 26, φ. 250, 22/9-6/10 1984, σ. 12).

Τέλος τὰ ἔτη 1983 καὶ 1984 τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν συμμετέσχε μὲ τὶς ἐκδόσεις του στὶς Πανελλήνιες Ἑκθέσεις Βιβλίου ποὺ ὀργανώθηκαν στὸ ἄλσος τῆς Κηφισιάς ἀπὸ τὸν Πανελλήνιο Σύλλογο Ἑκδοτῶν-Βιβλιοπωλῶν. Κατόπιν ἐνεργειῶν μας ἐξασφαλίστηκε τιμὴς ἐνεκεν ἢ συμμετοχῇ τοῦ ἰδρύματος στὶς ἐκθέσεις αὐτὲς χωρὶς νὰ καταβληθεῖ τίμημα συμμετοχῆς.

XI. Ἀρχεῖο Μερλιέ

Τὸ ἀρχεῖο τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν Μέλπωσ καὶ Ὀκταβίου Μερλιέ συγκεντρώνει τὰ κατάλοιπα καὶ τὴν ἀλληλογραφία τους, τμῆμα τῆς βιβλιοθήκης καὶ προσωπικά τους ἀντικείμενα καθὼς καὶ σημαντικὰ χειρόγραφα τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας (ἰδίως τῶν Παπαδιαμάντη καὶ Σικελιανοῦ). Τὸ ἀρχεῖο φυλασσόταν παλαιότερα σὲ μικρὸ ἰσόγειο διαμέρισμα τῆς ὁδοῦ Βασίλης 4 στὸ Θησεῖο. Μετὰ τὴν ἐπισκευὴ τῶν κάτω ὀρόφων τοῦ οἰκήματος τοῦ Κέντρου, τὸ Ἀρχεῖο Μερλιέ μεταφέρθηκε καὶ τακτοποιήθηκε σὲ δύο εἰδικὰ διαρρυθμισμένες αἴθουσες, ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑλὶκὸ ποὺ ἀναφέραμε, τώρα βρίσκονται ἐπίσης τὰ γραφεῖα καὶ οἱ προσωπικὲς βιβλιοθήκες καθὼς καὶ ἐνθῦμα τῶν ἀειμνήστων ἰδρυτῶν τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Τὴ φροντίδα τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ ἔχει ἡ κυρία Ἑλένη Παπανικολάου, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεώς της ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία τοῦ Κέντρου προσφέρει ἀνιδιοτελῶς τὶς ὑπηρεσίες της γιὰ τὴ φύλαξη καὶ τακτοποίηση τοῦ ἀρχείου καὶ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν μελετητῶν ποὺ ἐπισκέπτονται τὸ Ἀρχεῖο Μερλιέ. Στὸ ἔργο τῆς κατάταξης τῆς ἀλληλογραφίας καὶ τῶν καταλοίπων τῶν ἰδρυτῶν συνεργάστηκε καὶ ἡ κυρία Ἑλένη Μουρέλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1982.

Τὸ ὑλὶκὸ τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ ἀναδίφησαν καὶ χρησιμοποίησαν σὲ ἐκδόσεις καὶ ἄλλες ἐπιστημονικὲς δραστηριότητες οἱ ἀκόλουθοι μελετητές:

1978. Ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Π. Δ. Μαστροδημήτρης γιὰ τὸ ἄρθρο του «Ὁ Octave Merlier (1897-1976) καὶ ἡ προσφορά του στὰ Νεοελληνικὰ γράμματα», *Ἐπιστημο-*

νική 'Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου 'Αθηνών, τόμ. ΚΕ' (1974-1977), 'Αθήνα 1978.

1981. 'Ο άκαδημαϊκός Παντελής Πρεβελάκης, για τὸ βιβλίο του *Ἄγγελος Σικελιανός*, 'Αθήνα, Μορφωτικό Ἴδρυμα Ἐθνικῆς Τραπέζης, 1984, όπου ἀναφέρεται λεπτομερῶς σὲ στοιχεῖα ποὺ ἀντλήσε ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο Σικελιανοῦ τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ.

1982. Ἡ δεσποινὶς Σοφία Ἀμπάτη, φοιτήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Παρισίων, γιὰ τὴν ἐργασία της σχετικά μὲ τοὺς μεταφραστές Ἑλλήνων συγγραφέων.

1983. Ὁ καθηγητὴς Θεοφάνης Σταύρου τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Minnesota, πῆρε στοιχεῖα καὶ φωτοαντίγραφα ἀρχαίου ὕλικου σχετικά μὲ τὸν Σολωμό, τὸν Σικελιανὸ καὶ τὸν Παπαδιαμάντη. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ χρησιμοποιήθηκαν σὲ ἐκθέσεις καὶ ἐκδηλώσεις ποὺ ὁργανώθηκαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ προγράμματος νεοελληνικῶν σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Minnesota. Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν καὶ τὸ Ἀρχεῖο Μερλιέ μνημονεύονται στὶς σχετικὲς ἐνημερωτικὲς ἐκδόσεις. Εἰδικὰ στὴν ἐκθεση Σολωμοῦ (1983) ἐκτέθηκαν καὶ χειρόγραφα τῶν σολωμικῶν μελετῶν τοῦ Octave Merlier.

1983. Ὁ Γιώργος Βαλέτας πῆρε 229 φωτοαντίγραφα χειρογράφων τῶν Γραμμάτων τοῦ Παπαδιαμάντη, ποὺ χρησιμοποιήθηκαν στὴ σχετικὴ ἐκδόσή του.

1983. Ὁ κ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, ἐκδότης τῶν *Ἀπάντων* τοῦ Παπαδιαμάντη, συμβουλευθῆκε τὸ ὕλικό τοῦ Ἀρχείου.

1985. Ὁ καθηγητὴς Γ. Π. Σαβίδης ἀναδίφησε ἐνδελεχῶς τὸ Ἀρχεῖο Σικελιανοῦ καὶ ἐντόπισε ἀνέκδοτα κείμενα τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὸ Fonds de Delphes καὶ τὸ Fonds Colombotsos-Berthou, ποὺ χρησιμοποιήθηκαν στὴν ἐκδοση τῶν *Ἀπάντων* τοῦ Σικελιανοῦ. Ἀπὸ τὴν ἐρευνα τοῦ Ἀρχείου Σικελιανοῦ ἀνακαλύφθηκαν πενήντα χειρόγραφα φύλλα ποὺ ἔλειπαν ἀπὸ τὸ χειρόγραφο τοῦ ἔργου *Συνειδήσεις* τοῦ Μουσείου Μπενάκη.

1985. Ἡ κυρία Renée Jacquin, τοῦ Groupe des traducteurs créé à Aix-en-Provence par O. Merlier, ζήτησε καὶ ἔλαβε στοιχεῖα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Σικελιανοῦ γιὰ χρῆση σὲ ἐργασία της γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἀγγέλου Σικελιανοῦ.

1985. Ἡ δεσποινὶς Ρούλα Γάκη, μεταπτυχιακὴ φοιτήτρια στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Παρισίων X (Nanterre), συμβουλευθῆκε τοὺς φακέλους τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ σχετικά μὲ τοὺς Ἑλληνες ὑποτρόφους τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς περιόδου 1945-1948, γιὰ τεκμηρίωση μεταπτυχιακῆς ἐργασίας μὲ θέμα: «L'intellectualité grecque et l'immigration intellectuelle grecque depuis '45 jusqu'aux années '60 (en France)».

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ δὲν ἐξαντλεῖται στὴ διαφύλαξη καὶ κατάταξη τῶν καταλοίπων τῶν ἰδρυτῶν καὶ στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν μελετητῶν. Πρόθεσή μας εἶναι νὰ προχωρήσουμε σὲ οὐσιαστικότερη ἀξιοποίηση τοῦ περιεχομένου τοῦ ἀρχείου μὲ τὸν προγραμματισμὸ ἐκδόσεων κειμένων τῶν ἰδίων τῶν ἰδρυτῶν καὶ ἄλλων σχετικῶν μελετῶν. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ βρίσκεται σὲ προχωρημένο στάδιο ἡ κριτικὴ ἐκδοσὴ τοῦ ἔργου τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ *Γυναῖκα τῆς Ζάκυνθος*, πού ἄφησε ἐτοιμὴ γιὰ τὸ τυπογραφεῖο ὁ Ὁκτάβ Μερλιέ κατὰ τὸ θάνατό του τὸ 1976. Ἐλπίζεται ὅτι ἡ ἐκδοσὴ θὰ εἶναι ἐτοιμὴ ἐντὸς τοῦ 1986, γιὰ νὰ τιμηθοῦν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ καὶ τὰ δέκα χρόνια τοῦ θανάτου τοῦ ἀεμνήστου συνιδρυτῆ τοῦ ΚΜΣ. Ἐπίσης ἐτοιμὴ γιὰ τὸ τυπογραφεῖο εἶναι ἡ μελέτη τοῦ Ὁκτάβ Μερλιέ, *Solomos. L'homme et l'oeuvre*, τῆς ὁποίας ἡ ἐκδοσὴ προγραμματίζεται ἀμέσως μετὰ ἐκείνη τῆς *Γυναίκας τῆς Ζάκυνθος*. Μὲ τὶς δύο αὐτὲς ἐκδόσεις τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν ἐγκαταλείπει μιὰ νέα ἐκδοτικὴ σειρά, τὰ *Δημοσιεύματα τοῦ Ἀρχείου Μερλιέ*.

ΧΙΙ. Βράβευση τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τῆς *Ἐξόδου*, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν βράβευσε τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν γιὰ τὴ συνολικὴ προσφορὰ του. Μὲ πρόταση τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν τὸ ἀνώτατο πνευματικὸ ἴδρυμα τῆς χώρας ἀπένειμε Χαλκοῦν Μετάλλιον στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴ συνεδρίαση τῆς 24ης Μαρτίου 1983. Τὸ σκεπτικὸ τῆς ἀπονομῆς περιέχεται στὸ οἰκεῖο ἀπόσπασμα τῆς ἐκθεσεως τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀκαδημαϊκοῦ Κωνσταντίνου Τρυπάνη, τὸ ὁποῖο ἔχει ὥς ἑξῆς:

«Μετὰ ἀπὸ πρόταση τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἀπόφαση τῆς Ὀλομελείας ἀπονέμεται:

.....
Χαλκὸ Μετάλλιο στὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν πού συμπληρῶνει πενήντα χρόνια δράσεως καὶ προσφορᾶς. Τὸ μετάλλιο συνοδεύεται ἀπὸ χρηματικὸ ἔπαθλο 200.000 δραχμῶν, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ 150.000 προέρχονται ἀπὸ τὸ κληροδότημα Εὐαγγέλου Φαρμακίδου (τοῦ ὁποίου τὰ ἔσοδα διατίθενται γιὰ πρόσωπα φυσικὰ ἢ νομικὰ πού διακρίνονται γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἢ ἠθικὴ τους δράση), οἱ ὑπόλοιπες 50.000 δραχμὲς προέρχονται ἀπὸ τὸ ἔπαθλο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ἡλίας Μαριολοπούλου, τὶς ὁποῖες λαμβάνει εἰδικότερα τὸ βιβλίον τοῦ ἱδρύματος «Ἐξοδος», ὅπου

περιγράφονται από αυτόπτες μάρτυρες τὰ τραγικά καὶ θηριώδη γεγονότα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ 1922.

Τὸ Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν ἄρχισε ἀπὸ τὴ μελέτῃ καὶ τὴ διάσωση τῆς λαϊκῆς Μικρασιατικῆς μουσικῆς, τὴν ὁποία προήγαγε μὲ μεγάλη ἀγάπη καὶ ἱκανότητα ἡ ἀείμνηστη Μέλπω Merlier, βοηθούμενη ἀπὸ τὸ σύζυγό της Octave Merlier. Ἀπὸ τὸν περιορισμένο αὐτὸ τομέα προχώρησε τὸ Κέντρο στὸν εὐρύτερο χῶρο τῆς μελέτης καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατό διασώσεως ὁλοκλήρου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ γενικὰ τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ βοήθησε σημαντικά ὁ λαογράφος κ. Δημήτριος Λουκόπουλος καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι ἐρευνητὲς καὶ μελετητὲς τοῦ ἀρχείου τοῦ Κέντρου. Τὸ Κέντρο ἔλαβε σπουδαία ἐνίσχυση ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀθηνῶν στὸ ὁποῖο διευθυντὴς ἐχρημάτισε ὁ Octave Merlier. Ἐχει ἤδη προσφέρει 36 δημοσιεύματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ βραβεύόμενο «Ἐξοδος» καὶ προχωρεῖ στὴν κατάταξιν τοῦ σπουδαίου ἀρχαιολογικοῦ υἱοῦ του.

Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο συνεχίζεται ἡ ἐρευνα καὶ ἡ μελέτῃ ὅλων τῶν στοιχείων ποὺ διασώθηκαν γιὰ τὸ μεγάλο Ἱστορικὸ παρελθὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

ANTI ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ἀνάγκες καὶ δυνατότητες

Ἡ παρούσα ἐκθεσι παρoυσίασε σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴν προσπάθεια ποὺ καταβλήθηκε γιὰ νὰ ἐπιτελεστεῖ, μέσα στὰ ὅρια τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων, ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Οἱ ἀντικειμενικὲς δυσκολίες καὶ ἡ στενότης τῶν δυνατοτήτων τοῦ ιδρύματος διέγραψαν καὶ τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀναπόδραστα περιορίστηκε ὁ κύκλος τῶν δραστηριοτήτων μας. Οἱ περιορισμοὶ αὐτοὶ δημιουργοῦν μιὰ σειρὰ ἀλληλουχιῶν ποὺ καθορίζουν σὲ τελικὴ ἀνάλυση τὴ φύσιν τῆς λειτουργίας καὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ Κέντρου. Ὁ πρῶτος, καταλυτικῆς σημασίας, περιορισμὸς συνδέεται μὲ τὴν ἔλλειψιν κάθε τύπου προσοδοφόρου προικοδότησης καὶ τὴ συνακόλουθην ἀπόλυτην ἐξάρτησιν τῆς λειτουργίας τοῦ ἀπὸ τὴν ἐτήσια κρατικὴ ἐπιχορήγησιν. Ἀπὸ τὸν πρῶτον περιορισμὸν πηγάζει ὡς λογικὴ ἀπόρροια ὁ δεύτερος, ποὺ συνίσταται στὴν ἀνεπαρκὴ στελέχωση τοῦ Κέντρου, τόσο ὡς πρὸς τὸ διοικητικὸ ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸ προσωπικόν. Οὔτε γὰρ οἱ ὀργανικὲς θέσεις ποὺ προβλέπει ὁ ἰσχύων ἐσωτερικὸς κανονισμὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πληρωθοῦν. Ἀπὸ τὸ διοικητικὸ προσωπικὸ λείπουν δύο βασικὰ στελέχη, ὁ ὑποδιευθυντὴς καὶ ὁ προϊστάμενος γραμματείας, ἐνῶ ἀπὸ τίς πέντε θέσεις ἐρευνητῶν οἱ δύο

παραμένουν κενές, χωρίς δυνατότητα πλήρωσής τους παρά την προσφορά εργασίας και την κατ' επανάληψη εκδήλωση του ενδιαφέροντος εξειδικευμένου επιστημονικού δυναμικού για άπασχόληση στο Κέντρο. Άμεση συνέπεια της κατάστασης αυτής είναι ο τρίτος περιορισμός που συνίσταται στην αδυναμία ενεργότερης δραστηριοποίησης του Κέντρου στον τομέα της ειδικότητάς του έλλείψει ύλικών και ανθρώπινων δυνάμεων. Τò υπάρχον προσωπικό και οι διαθέσιμοι πόροι δεν έπαρκουν για έργο πέραν εκείνου της εξασφάλισης της λειτουργίας και της συντήρησης του ύλικου του Κέντρου. Τò έργο που επιτελέστηκε σ' αυτούς τους τομείς εκτέθηκε στις προηγούμενες παραγράφους.

Άποτέλεσμα της πραγματικής αυτής κατάστασης είναι ή αδυναμία του Κέντρου νά επιτελέσει την επιβεβλημένη αποστολή ενός επιστημονικού ιδρύματος της ειδικότητάς του. Πρώτο, τò Κέντρο δεν διαθέτει τις δυνάμεις για ενεργότερη παρέμβαση στον διεθνή επιστημονικό διάλογο που διεξάγεται στον χώρο των άμεσων ενδιαφερόντων του με συμμετοχή του προσωπικού του σέ συνέδρια, δημοσιεύσεις σέ διεθνή περιοδικά, τη διοργάνωση επιστημονικών συναντήσεων και την πρόσκληση ξένων ειδικών για άμοιβαία ένημέρωση. Δεύτερο, τò Κέντρο δεν διαθέτει τη δυνατότητα νά άποβεί φυτώριο νέων επιστημονικών δυνάμεων στον χώρο των Μικρασιατικών σπουδών με την άπασχόληση μεγαλύτερου άριθμού έρευνητών, τη σύναψη ποικίλων συμβάσεων συνεργασίας με εϋρύτερο φάσμα έπιστημόνων και την προσέλκυση του ενδιαφέροντος νεότερων μελετητών. Τò πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα σοβαρό ιδίως λόγω της άπίσχνανσης του χώρου των ειδικών μελετητών του Μικρασιατικού έλληνισμού στη σύγχρονη έλληνική έπιστήμη, με κίνδυνο την άμβλυνση της γνώσης μας για τò θέμα και τη μονοπώληση της μελέτης της Μικράς Άσίας άπό ξένους. Έπιβεβλημένο έργο του Κέντρου θά ήταν ή παραγωγή ειδικών στον κρίσιμο αυτό χώρο της έρευνας με την κατάρτιση νέων έρευνητών. Τρίτο, ή έλλειψη πόρων και προσωπικού καθιστούν άδύνατη την επέκταση της θεματολογίας των έρευνητικών προγραμμάτων και τόν έμπλουτισμό των ειδικοτήτων του Κέντρου. Ήδη, όπως φαίνεται στην οικεία παράγραφο, στο Κέντρο καταβάλλεται προσπάθεια άπό τετραμελή έρευνητική ομάδα (Διευθυντής και τρεις έρευνήτριες) νά διεξαχθούν ένδεκα έρευνητικά προγράμματα, χωρίς βοηθητικό έρευνητικό προσωπικό, ενώ πλείστα άλλα προγράμματα άδραουν έλλείψει στελέχωσης. Τέταρτο, οι περιορισμένες δυνατότητες συνιστούν άνασταλτικούς παράγοντες στην επέκταση και έμπλουτισμό της τεκμηρίωσης που διαθέτει τò Κέντρο. Πέμπτο, ή περιορισμένη στελέχωση και οι ισχνές οικονομικές δυνατότητες περιστέλλουν τò πρόγραμμα των εκδόσεων και τη γενικότερη παραγωγική άπόδοση, που θά μπορούσε νά παρουσιάσει.

Οί πέντε προηγούμενες διαπιστώσεις συνθέτουν και ένα φάσμα από *de-siderata* που συνιστούν άμεσες αναπτυξιακές προτεραιότητες, αν το Κέντρο πρόκειται να επιβιώσει ως επιστημονικό ίδρυμα και να ξεπεράσει τους σημερινούς αναγκαστικούς περιορισμούς της λειτουργίας του. Έκ των πραγμάτων στο παρόν στάδιο ή λειτουργία του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών είναι κυριολεκτικά συντηρητική, με την έννοια ότι πρωταρχική μέριμνα παραμένει η διαφύλαξη και συντήρηση της επιστημονικής του παρακαταθήκης, χωρίς τη δυνατότητα να αναχθεί και ο έκσυγχρονισμός και εμπλουτισμός του διαθέσιμου επιστημονικού κεφαλαίου σέ ισης σημασίας επιδίωξη. Συνεπώς ο αναπτυξιακός αναπροσανατολισμός και ο προγραμματισμός νέου φάσματος δραστηριοτήτων παραμένουν στόχοι εκτός των άμεσων προοπτικών του ιδρύματος. Στο παρόν στάδιο, όπως φαίνεται σαφώς από τα προεκτεθέντα σχετικά με τις δραστηριότητες του Κέντρου στην περίοδο 1980-1985, η προσπάθειά μας επικεντρώνεται στη δημιουργία της αποτελεσματικής υποδομής, τόσο υλικής (οίκημα, εξοπλισμός) όσο και επιστημονικής (εμπλουτισμός βιβλιοθήκης και συγκέντρωση τεκμηρίωσης) ώστε να καταστεί εφικτό, μόλις το επιτρέψουν οι οικονομικές μας δυνατότητες, να προχωρήσουμε στην ενεργότερη παρέμβαση στον χώρο της παραγωγής επιστημονικής γνώσης.

Με την ευκαιρία της έκδοσης του τρίτου τόμου του *Δελτίου του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, ο τύπος (βλ. εφημερίδα *Καθημερινή*, 17 Μαρτίου 1983, σ. 7) χαρακτήρισε το Κέντρο «έθνική κιβωτό». Εάν αυτή είναι η θέση που κατέλαβε το ίδρυμα στη συνείδηση του τόπου με την έως τώρα προσφορά του, ιδίως χάρη στο κεφαλαιώδες έργο των ιδρυτών του Μέλπωσ και Όκταβίου Μερλιέ, είναι πιστεύω νόμιμο να προσδοκᾶ από την πολιτεία αλλά και από φορείς του ιδιωτικού τομέα, ιδίως από τις πολλές Μικρασιατικές οργανώσεις, την παροχή των μέσων που θα επιτρέψουν τη διεύρυνση του έργου του. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι μέσα στα στενά όρια των αντικειμενικών δυνατοτήτων που εκθέσαμε εδώ, το έργο που επιτελέστηκε κατά την πενταετία 1980-1985, ιδίως στον χώρο της οικόδομησης της αναγκαίας επιστημονικής υποδομής, θα θεωρηθεί εγγύηση της βούλησής μας για περαιτέρω προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, αρκεί να μᾶς παρασχεθούν τα μέσα που θα καταστήσουν εφικτό ένα ρεαλιστικό αναπτυξιακό προγραμματισμό στον χώρο της επιστημονικής εϊδικότητας του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών.

ΠΑΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ